

Lietuva: Stebėsenos metodika

KOMPLEKŠINĖS PASLAUGOS IR
SMURTO PRIEŠ MOTERIS IR VAIKUS
SU NEGALIA PREVENCIJA

101049690- Kompleksinės paslaugos ir smurto prieš moteris ir vaikus su negalia prevencija
(101049690 – CERV-2021-DAPHNE)

Lietuva: stebėsenos metodika

2024 12 15

VšĮ „Psichikos sveikatos perspektyvos“ <https://perspektyvos.org/>

**Bendrai finansuojama
Europos Sąjungos**

Šį projektą bendrai finansuoja Europos Sąjunga. Išreikštos nuomonės ir požiūriai yra tik autoriaus (-ių) nuomonė ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Europos Komisijos požiūrį ir nuomonę. Nei Europos Sąjunga, nei kita finansavimą teikianti institucija negali būti už jas atsakingos.

Turinys

ĮVADAS.....	4
Apie projektą	4
Stebėsenos vizitų, atliktų tikslinėse šalyse, išvados	4
Stebėsenos metodikos tikslai.....	5
Metodika	6
TEISĖS NORMOS IR STANDARTAI.....	7
Tarptautinė žmogaus teisių sistema	7
Regioninės žmogaus teisių priemonės.....	11
ŽMOGAUS TEISIŲ STEBĖJIMO PRINCIPAI	16
1 principas: nedaryk žalos.....	16
2 principas: nuolatinis	16
3 principas: nepriklausomumas ir patikimumas	16
4 principas: rinkti patikimą informaciją.....	16
5 principas: informacijos saugojimasis ir dalinimasis	17
ŽMOGAUS TEISIŲ STEBĖJIMO METODAI.....	18
1 būdas: interviu.....	18
2 metodas: stebėjimas.....	23
3 būdas: dokumentų peržiūra.....	24
Informacijos įrašymas vizito metu	24
DEŠIMT ŽMOGAUS TEISIŲ STEBĖJIMO ŽINGSNIŲ	26
1 žingsnis: suburkite vadovavimo komandą ir įvertinkite tikslus.....	26
2 žingsnis: suburkite stebėjimo komandą	26
3 žingsnis: apmokykite stebėjimo komandą	27
4 žingsnis: nustatykite komandos įgaliojimus atlikti stebėjimo vizitą	28
5 žingsnis: Paruoškite vizitus.....	28
6 žingsnis: atlikite stebėsenos vizitus	30
7 žingsnis: parašykite ataskaitą.....	32
8 žingsnis: išplatinkite ataskaitą.....	33
9 žingsnis: įvertinkite procesą	34
10 žingsnis: planuokite būsimus apsilankymus.....	34

JVADAS

Apie projektą

Kompleksinių paslaugų ir smurto prieš moteris ir vaikus su negalia prevencijos projektas (toliau - Projektas) orientuojasi į moteris ir vaikus, turinčius intelekto ir (arba) psichosocialinę negalią, kurie yra patyrę smurtą. Įgyvendinant projektą sukurtas daugiadisciplininis bendradarbiavimo ir reagavimo protokolas su teisėsaugos atstovais, sveikatos paslaugų teikėjais ir pagalbos aukoms darbuotojais, kad būtų vykdoma prevencija, ankstyvas atpažinimas ir apsauga nuo smurto, su kuriuo susiduria moterys ir vaikai, turintys psichosocialinę ir (arba) intelekto negalią.

Projekto tikslai:

- Pagerinti pranešimų apie smurtą efektyvumą didinant žinių bazę ir gerinant smurto prieš moteris ir vaikus, turinčius psichikos negalią, stebėseną tam tikrose įstaigose;
- Stiprinti nepriklausomų specialistų gebėjimus užkirsti kelią smurtui prieš moteris ir vaikus, turinčius negalią, palengvinti pranešimą apie pastebėtus smurto atvejus;
- Patobulinti nuolatinis tarpdisciplininius ataskaitų teikimo ir reagavimo mechanizmus pasitelkiant praktinius protokolus;
- Pagerinti prieigą prie paslaugų, kuriant praktinius įrankius ir žemėlapius, kurie nurodytų, kur nuo smurto nukentėjusios moterys turėtų kreiptis, kad gautų joms reikalingą pagalbą;

Projektas įgyvendinamas Bulgarijoje, Vengrijoje, Lietuvoje, Portugalijoje ir Slovakijoje nuo 2023 m. kovo iki 2025 m. vasario mėn.

Stebėsenos vizitų, atliktų tikslinėse šalyse, išvados

Projekto šalyse atlikti tyrimai parodė, kad socialinės globos sistemoje, baudžiamojo teisingumo sistemoje ir pagalbos aukoms sistemoje egzistuoja spragos, susijusios su smurto prieš moteris ir vaikus, turinčius intelekto ir psichosocialinę negalią, prevencija ir pranešimu apie ją bei nukentėjusiųjų parama. Moterys ir vaikai su negalia, gyvenantys Bulgarijoje, Vengrijoje, Lietuvoje, Portugalijoje ir Slovakijoje, dažnai neatpažįsta prieš juos įvykdyto smurto dėl to, kad nėra galimybės gauti išsilavinimą apie savo teises ir smurto formas. Daugelis specialistų, dirbančių su asmenimis su negalia, taip pat negauna tinkamų mokymų ir priemonių kovoti su smurtu. Baudžiamojo teisingumo sistemos ir paramos aukoms sistemos spragos apima pagrįstų ir procedūrinių priemonių aukoms su negalia sisteminius trūkumus ir sunkumus gaunant informaciją bei išteklius. Visuomenės lygmeniu stigma, susijusi su negalia ir smurtu dėl lyties, taip pat prisideda prie sąmoningumo trūkumo ir to, kad didžioji dalis smurto atvejų lieka neatskleisti.

Remiantis duomenų analize, Nacionaliniuose tyrimo ataskaitose buvo suformuluotos kelios rekomendacijos, susijusios su šiais klausimais. Pirma, norint geriau suprasti problemą, labai svarbu rinkti duomenis apie vaikus ir moteris, nukentėjusias nuo smurto su negalia teisingumo sistemoje. Profesionalų, dirbančių su žmonėmis su negalia, taip pat su negalia, švietimas ir mokymas, susijęs su smurto prevencija, būtų labai svarbūs, kad jie galėtų atpažinti ir spręsti smurto atvejus. Taip pat būtina didinti plačiosios visuomenės informuotumą apie smurtą prieš moteris ir vaikus su negalia.

Kalbant apie teisingumo sistemą ir paramos aukoms sistemą, reikia daugiau mokymų, geresnio suinteresuotų šalių bendradarbiavimo ir aiškių protokolų sudarymo. Baudžiamojo teisingumo sistemos ir paramos aukoms sistemos specialistai turėtų turėti daugiau žinių apie darbą su žmonėmis su negalia. Taip pat svarbu stiprinti valdžios institucijų ir organizacijų bendradarbiavimą, turėti aiškius smurto atvejų nagrinėjimo protokolus ir aiškias siuntimo procedūras, kad būtų galima geriau padėti aukoms ir išvengti antrinės viktimizacijos.

Galiausiai, geresnė stebėseną yra pagrindinis veiksnys mažinant smurtą prieš moteris ir vaikus su negalia. Veiksmingų stebėsenos paslaugų institucijose ir bendruomeninėse tarnybose sukūrimas galėtų padėti užkirsti kelią smurtui ir kovoti su juo. Reguliarūs ir ad hoc stebėjimo vizitai, kuriuose dalyvautų asmenys, ypač moterys, su negalia, ir nepriklausomos nevyriausybines organizacijos, vadovaujantis JT Asmenų su negalia teisių konvencijos (CRPD) sistema, labai padėtų atskleisti smurtą.

Stebėsenos metodikos tikslai

Kaip minėta, žmonės, turintys intelekto ir psichosocialinę negalią, dažnai susiduria su prastos kokybės priežiūra, kuri pažeidžia jų žmogaus teises.¹ Tai ypač pasakytina apie asmenis, atskirtus nuo visuomenės dėl jų apgyvendinimo įstaigose, kurios apima, bet neapsiribojant, socialinės globos įstaigas, psichiatrijos įstaigas, ilgalaikio gydymo ligonines, slaugos namus, saugias demencijos palatas, specialias internatines mokyklas, reabilitacijos centrai, išskyrus bendruomeninius centrus, pusiaukelės namus, grupinius namus, šeimos tipo namus vaikams, globojamus ar saugomus gyvenimo namus, teismo psichiatrijos įstaigos, tranzito namai, albinizmo nakvynės namai, raupsų kolonijos ir kitos susibūrusios vietos.² Moterims ir vaikams ypač gresia³ smurtas ir prievarta.

Nors valstybės privalo vykdyti savo įsipareigojimus užtikrinti asmenų su negalia teisę gyventi bendruomenėje, vis dar labai svarbu įvertinti žmogaus teisių laikymąsi šiose institucijose, taip pat teikiant bendruomenines paslaugas. JT Asmenų su negalia teisių komitetas gairėse *dėl deinstitucionalizacijos, įskaitant ekstremalias situacijas, pabrėžė*, kad „bendruomenėje teikiamų paramos paslaugų, įskaitant namuose teikiamas ir kitas pagalbos paslaugas, ir asmeninės pagalbos apibrėžimai turėtų užkirsti kelią naujų atskirtų paslaugų atsiradimui, pavyzdžiui, grupiniai būstai, įskaitant mažų grupių namus, globojamos dirbtuvės, laikinosios priežiūros įstaigos, tranzitiniai namai, dienos centrai.⁴ Visapusiška objektų stebėseną gali padėti nustatyti žmogaus teisių pažeidimus ir skatinti paslaugų gavėjų savarankiškumą, orumą ir apsisprendimo teisę.

Šia stebėsenos metodika siekiama aptikti ir pranešti apie smurtą artimoje aplinkoje ir smurtą įstaigose ir programose, kurios skirtos asmenims, turintiems intelekto ir psichosocialinę negalią. Jame pateikiamos atitinkamos teisės normos ir standartai, praktinės rizikos veiksnių ir stebėsenos

¹Pasaulio sveikatos organizacija (2012). Kokybės teisių įrankių rinkinys, p. 1. Prieinama: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241548410>, paskutinį kartą žiūrėta 2024 m. rugsėjo 10 d.

² CRPD komitetas (2022). Deinstitucionalizacijos gairės, įskaitant kritines situacijas. CRPD/C/5, para 15. Prieinama: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/5, paskutinį kartą žiūrėta 2024 m. rugsėjo 10 d.

³ Daugiau informacijos rasite projekto DIS-CONNECTED nacionalinėse ataskaitose apie Bulgariją, Vengriją, Lietuvą, Portugaliją ir Slovakiją. Nacionalinius dokumentus. Prieinama: <https://validity.ngo/projects-2/dis-connected/national-reports/>, paskutinį kartą žiūrėta 2024 m. rugsėjo 10 d.

⁴ CRPD komitetas (n. 7), 28 punktas.

metodų gairės bei pagrindinių žmogaus teisių stebėjimo principų ir žingsnių išskaidymas. Metodika remia daugiadisciplininių stebėsenos grupių mokymą vykdyti paslaugų ir programų stebėseną ir turėtų būti naudojama kartu su Stebėsenos vadovu.

Ši stebėsenos metodika skirta naudoti projekto metu sukurtoms stebėsenos komandoms; atlikti stebėjimo vizitus, kuriais siekiama užkirsti kelią smurtui prieš moteris ir vaikus su negalia, anksti nustatyti ir kovoti su juo. Tačiau metodika gali būti naudinga bet kuriai nevyriausybinei organizacijai, norinčiai vykdyti stebėseną, taip pat nacionalinėms žmogaus teisių institucijoms.

Metodika

Metodika paremta Jungtinių Tautų Asmenų su negalia teisių konvencija, Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, Jungtinių Tautų konvencija dėl visų formų moterų diskriminacijos panaikinimo, Jungtinių Tautų konvencija prieš kankinimą ar bausmes ir remiasi Validity Foundation bei konsorciumo partnerių patirtimi ir žmogaus teisių stebėjimo patirtimi psichiatrijos ir socialinės globos įstaigose. Tai apima smurto prieš vaikus su negalia atskleidimą⁵ ir intelekto ir psichosocialinę negalią turinčių vaikų galimybės kreiptis į teismą tyrimus.⁶

Stebėsenos metodiką taip pat įkvėpta Ithaca įrankių rinkinio, skirto žmogaus teisių ir bendrosios sveikatos priežiūros psichikos sveikatos ir socialinės priežiūros institucijose stebėsenai (2010 m.),⁷CHARM priemonių rinkinio⁸ ir Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) kokybės teisių priemonių rinkinio, skirto įvertinti ir įvertinti kokybės ir žmogaus teisių gerinimas psichikos sveikatos ir socialinės globos įstaigose (2012).⁹

⁵MDAC, GIP, LIGA, ACT (2017). CHARM įrankių rinkinys – vaiko žmogaus teisių pažeidimo pašalinimo stebėjimo priemonių rinkinys. pasiekiama adresu <https://www.mdac.org/en/charm-toolkit> , paskutinį kartą žiūrėta 2024 m. rugsėjo 10 d.

⁶Mokymo medžiagą ir kitus projekto „Inovatyvūs Europos teisininkai siekiant gerinti vaikų su negalia teises“ rezultatus galima rasti adresu <https://www.mdac.org/en/innovating-lawyers> , paskutinį kartą žiūrėta 2024 m. rugsėjo 10 d.

⁷ITHACA projekto grupė (2010). Ithaca priemonių rinkinys, skirtas žmogaus teisių ir bendrosios sveikatos priežiūros stebėsenai psichikos sveikatos ir socialinės globos institucijose. Prieiga prie: <http://www.ithacastudy.eu/toolkits/english/2.4%20Ithaca%20Toolkit%20English.pdf> , paskutinį kartą žiūrėta 2024 m. rugsėjo 10 d.

⁸ MDAC, GIP, LIGA, ACT (n 11) .

⁹ PSO (6).

TEISĖS NORMOS IR STANDARTAI

Šiame skyriuje pateikiamos teisės normos ir standartai, taikomi smurtą patyrusioms moterims ir vaikams socialinės globos ir psichiatrijos įstaigose, sveikatos ir vaikų globos įstaigose bei teikiant įvairias nestacionarines paslaugas. Labai svarbu, kad šiose aplinkose dirbantys specialistai žinotų ir laikytųsi šių standartų, kad apsaugotų pažeidžiamų asmenų teises ir gerovę.

Tarptautinė žmogaus teisių sistema

Tarptautinės sutartys (universalios)

- Vaiko teisių konvencija (VTK): pabrėžia vaikų apsaugą nuo visų formų fizinio ar psichinio smurto, sužalojimų ar prievartos, nepriežiūros ar aplaidaus elgesio, netinkamo elgesio ar išnaudojimo, įskaitant seksualinę prievartą. Straipsniai, aktualiausi vaikams su negalia ir apsaugai nuo smurto:
 - 2 straipsnis. Teisė į nediskriminavimą
 - 12 straipsnis. Teisė būti išklausytam
 - 19 straipsnis. Teisė į apsaugą nuo smurto. Valstybės turi imtis atitinkamų priemonių, kad apsaugotų vaiką nuo visų formų smurto, prievartos ir nepriežiūros
 - 23 straipsnis: Vaikų su negalia teisės tapti nepriklausomiems ir dalyvauti bendruomenės veikloje. Speciali priežiūra nemokama, galimybė gauti išsilavinimą, mokymą, sveikatos priežiūrą, reabilitaciją ir pasirengimą įsidarbinti bei poilsiui.
- Konvencija dėl visų formų moterų diskriminacijos panaikinimo (CEDAW): atstovauja svarbiausią tarptautinę sutartį dėl moterų teisių, pabrėžia, kad svarbu apsaugoti moteris nuo smurto, taip pat ir institucinėje aplinkoje.
- Konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar bausmę (CAT): siekia, kad kova su kankinimu ir kitokiu žiauriu, nežmonišku ar žeminančiu elgesiu ar bausmėmis visame pasaulyje būtų veiksminga. Kalbant apie smurtą prieš moteris ir vaikus su negalia, aktualiausi yra šie straipsniai:
 - 1 straipsnis dėl kankinimo apibrėžimo
 - 13 straipsnis dėl teisės pranešti
 - 14 straipsnis dėl teisės į žalos atlyginimą ir žalos atlyginimą
 - 16 straipsnis dėl žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar bausmės apibrėžimo.
- Asmenų su negalia teisių konvencija: pabrėžia asmenų su negalia teises gyventi be prievartos ir būtinybę imtis atitinkamų priemonių, kad būtų užkirstas kelias visų formų išnaudojimui, smurtui ir prievartai. Šios nuostatos konkrečiai taikomos moterims ir mergaitėms su negalia:
 - Konvencijos preambulės q dalyje pripažįstama, kad moterims ir mergaitėms si negalia dažnai gresia didesnis smurto, prievartos, nepriežiūros ar išnaudojimo pavojus.
 - Konvencijos 3 straipsnyje „vyrų ir moterų lygybė“ įtraukta kaip vienas iš pagrindinių principų, kurių reikia laikytis.
 - Konvencijos 6 straipsnis ragina valstybes nares pripažinti, kad moterys ir mergaitės su negalia patiria daugialypę diskriminaciją. Jame reikalaujama, kad šalys,

ratifikuojančios Konvenciją, stengtusi užtikrinti, kad moterys su negalia galėtų visapusiškai naudotis visomis žmogaus teisėmis ir laisvėmis.

- Konvencijos 16 straipsnio 5 skirsnyje dėl laisvės nuo išnaudojimo, smurto ir prievartos reikalaujama, kad valstybės, šios šalys, sukurtų teisės aktus ir politiką, skirtą nustatyti, tirti ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn už smurtą prieš žmones su negalia. Taip pat nurodoma, kad tai turėtų apimti ir moteris ir vaikus orientuotus teisės aktus ir politiką.
- Konvencijos 28 straipsnio dėl tinkamo gyvenimo lygio ir socialinės apsaugos 2 skirsnio b dalis reikalauja, kad asmenys su negalia, ypač moterys ir mergaitės, turinčios negalią, turėtų galimybę naudotis socialinės apsaugos ir skurdo mažinimo programomis.

Bendrosios rekomendacijos ir bendrieji JT sutarčių komentarai

- Bendroji rekomendacija Nr. 18 dėl moterų su negalia (1991). Moterų diskriminacijos panaikinimo komitetas (CEDAW komitetas): CEDAW nėra teksto, skirto konkrečiai moterims su negalia. Tačiau CEDAW komitetas prašo valstybių, kurios yra CEDAW šalys, savo periodinėse ataskaitose pateikti informaciją apie moteris su negalia. Komitetas taip pat prašo CEDAW šalių pranešti apie „priemones, kurių jos ėmėsi siekdamos užtikrinti, kad moterys su negalia turėtų vienodas galimybes gauti išsilavinimą ir užimtumą, sveikatos priežiūros paslaugas ir socialinę apsaugą, taip pat užtikrinti, kad jos galėtų dalyvauti visose socialinio ir kultūrinio gyvenimo srityse.“
- Bendroji rekomendacija Nr. 19 dėl smurto prieš moteris (1992). CEDAW komitetas: reikalauja imtis visų būtinų priemonių moterų diskriminacijai panaikinti ir smurtui prieš moteris panaikinti, įskaitant specialių teisės aktų dėl visų formų smurto prieš moteris priėmimą, baudžiamąsias bausmes smurtautojams, civilines teises priemones, prevencines ir apsaugos priemones. Jau daugiau nei 25 metus valstybių narių praktika patvirtina Komiteto aiškinimą. Valstybės praktika rodo, kad smurto dėl lyties prieš moteris draudimas tapo tarptautinės paprotinės teisės principu. Bendroji rekomendacija Nr. 19 buvo pagrindinis šio proceso katalizatorius.
- Bendroji pastaba Nr. 9 dėl vaikų su negalia teisių (2006). Vaiko teisių komitetas, CRC/C/GC/9 pripažįsta, kad vaikai su negalia susiduria su diskriminacija įvairiais savo gyvenimo ir vystymosi aspektais, ir tiria, kaip tai susiję su smurtu.
- Bendroji pastaba Nr.13 dėl vaiko teisės į laisvę nuo visų smurto formų (2011). Vaiko teisių komitetas, CRC/C/GC/13. Aptariama vaikų teisė į laisvę nuo visų formų smurto, o tai susiję su vaikais su negalia.
- Bendrasis komentaras Nr.3 dėl 6 straipsnio (2016) dėl moterų ir mergaičių su negalia (2016). Asmenų su negalia teisių komitetas, CRPD/C/GC/3: 6 straipsnis turėtų padėti valstybėms narėms laikytis su Konvencija susijusių įsipareigojimų skatinti, ginti ir įgyvendinti moterų ir mergaičių su negalia žmogaus teises. teisėmis pagrįstą požiūrį ir vystymosi perspektyvą.
- Bendroji rekomendacija Nr.35 dėl smurto prieš moteris lyties pagrindu, atnaujinanti bendrąją rekomendaciją Nr.19 (2017). CEDAW komitetas, CEDAW/C/9C/35: apima

rekomendaciją valstybėms teikti švietimą ir mokymą teismų darbuotojams, teisininkams ir teisėsaugos pareigūnams, įskaitant teismo medicinos personalą, įstatymų leidėjus ir sveikatos priežiūros specialistus bei visus švietimo, socialinius ir rūpybos personalas, įskaitant dirbančius su moterimis institucijose, pavyzdžiui, globos namuose, prieglobsčio centruose ir kalėjimuose, kad jie tinkamai užkirsti kelią smurtui prieš moteris ir kovoti su juo.¹⁰

Ataskaitos

- Specialiojo pranešėjo smurto prieš moteris klausimais ataskaita: moterų pažanga (2012 m.), A/67/227: siekiama pagilinti OHCHR tyrimo išvadas (A/HRC/20/5 ir Corr.1) ir toliau nagrinėti smurto prieš moteris su negalia apraiškas, priežastis ir pasekmes. Be to, ataskaitoje trumpai nagrinėjamos atitinkamos tarptautinės ir regioninės teisinės bazės bei pateikiamos rekomendacijos. Dėl institucinio smurto specialusis pranešėjas pareiškė:

38. Institucinėse įstaigose moterys su negalia patiria daugybę smurto formų, įskaitant priverstinį psichotropinių vaistų vartojimą ar kitokį priverstinį psichiatrinį gydymą. Be to, pats priverstinis institucionalizavimas yra smurto forma. Žmonės, turintys psichikos sveikatos sutrikimų ir sutrikusio intelekto, kartais yra savavališkai kalinami ilgalaikėse įstaigose be teisės apskusti, taip atimant iš jų veiksnumą.¹⁸

39. Moterys institucijose, kurioms reikia pagalbos paslaugų, paprastai yra labiau pažeidžiamos. Pažeidžiamumas tiek institucijose, tiek bendruomenės aplinkoje gali svyruoti nuo izoliacijos, nuobodulio ir stimuliacijos trūkumo iki fizinės ir seksualinės prievartos rizikos. Įrodyta, kad žmonėms su negalia gresia didesnė prievartos rizika dėl įvairių priežasčių, įskaitant priklausomybę nuo daugelio globėjų, taip pat dėl bendravimo kliūčių.¹⁹ Viename tyrime nustatyta, kad dauguma (68 proc.) psichiatrijos ambulatorinių ligonių ligoninėje patyrė didelių fizinių ir (arba) seksualinių prievartų, dažniau nei bendroje populiacijoje.²⁰

- Specialiojo pranešėjo žmonių su negalia teisių klausimais: mergaičių ir jaunų moterų su negalia seksualinė ir reprodukcinė sveikata bei teisės, 2017 m., A/72/133, 2017 m. liepos 14 d.: nagrinėjami mergaičių ir jaunų moterų su negalia patiriami iššūkiai, susijusius su jų lytine ir reprodukcinė sveikata bei teisėmis, ir pateikia valstybėms gaires, kaip užtikrinti teises ir politikos sistemas, kurios remti jų savarankiškumą ir spręsti struktūrinius veiksnius, dėl kurių jie patiria smurtą, prievartą ir kitą žalingą praktiką.
- Specialiojo pranešėjo smurto prieš moteris, jo priežasčių ir pasekmių klausimais ataskaita: teisės aktų dėl išžaginimo sistema (pavyzdinis išžaginimo įstatymas), 2021 m., A/HRC/47/26/Add.1. Suteikia valstybėms ir kitoms suinteresuotosioms šalims priemonę,

¹⁰ Kiti svarbūs bendrieji komentarai: CRPD komitetas (2017) . Bendras komentaras (2017) Nr.5 dėl savarankiško gyvenimo ir įtraukimo į bendruomenę. CRPD/C/GC/5 ; CRPD komitetas (2018) . Bendras komentaras (2018) Nr.6 dėl lygybės ir nediskriminavimo. CRPD/C/GC/6 ; CRC komitetas (2006). Bendras komentaras Nr . 8 (2006) dėl vaiko teisės į apsaugą nuo fizinės bausmės ir kitų žiaurių ar žeminančių bausmių formų. CRC/C/GC/8 ; CAT komitetas (2012). Bendroji pastaba Nr.3(2012) dėl 14 straipsnio įgyvendinimo valstybių, kurios yra šios Konvencijos Šalys. CAT/C/GC/3 .

skirtą tarptautiniams išžaginimo standartams įgyvendinti, kaip nustatyta tarptautinėje žmogaus teisių teisėje, tarptautinėje humanitarinėje teisėje ir tarptautinėje baudžiamojoje teisėje, įskaitant aiškinimą atitinkamų tribunolų jurisprudencijoje ir neprivalomą teisę, parengtą ekspertų mechanizmais. Šie standartai pateikiami Specialiojo pranešėjo smurto prieš moteris, kaip žmogaus teisių pažeidimas ir smurto prieš moteris apraška dėl lyties, ataskaitoje (A/HRC/47/26) ir yra taikomi tiek taikos, tiek taikos metu. konflikto metu. Dokumente kalbama apie moteris su negalia keliose nuostatose, įskaitant:

Art. 12 straipsnio b punkto i papunktis: *su nusikaltimo nukentėjusysis ar liudytoju vaikas turi būti elgiamasi rūpestingai ir jautriai, gerbiant jo orumą viso teismo proceso metu, atsižvelgiant į jo asmeninę padėtį ir neatidėliotinus bei specialius poreikius, amžių, lytį, negalią, jei yra, ir brandos lygį.*

Art. 20 (30) (f) (iii): *asmenų su negalia, nukentėjusių nuo nusikaltimų, atveju specialiojo pedagogo, psichologo ar kito asmens, susipažinusio su tinkamais bendravimo būdais, pavyzdžiui, Brailio raštu, parašu, pagalba. prieš apklausiant ar įrašant nukentėjusiojo pareiškimą, kalba ar kitos elektroninės ir informacinės technologijos, prieinamos specifinių poreikių turintiems žmonėms;*

Art. 20 (34): *visoms aukoms turi būti suteikta pagalba, kad jie galėtų kreiptis į teismą, laiku, ir atsižvelgiant į lytį ir negalią atliekamus medicininius patikrinimus, kurie atliekami gavus savanorišką, tikrą ir informuotą nukentėjusio sutikimą. Nukentėjusio taip pat turėtų turėti prieigą prie terapinės ir psichosocialinės priežiūros, kuri padėtų joms išgyti. Jiems taip pat turėtų būti suteikta galimybė pasinaudoti baudžiamosios teisenos procesais, jei jie to nori.*

Art. 20 straipsnio 40 dalies g punktas: *administraciniai ir teisminiai duomenys apie išžaginimo bylų nukentėjusysis ir kaltininkus, suskirstyti pagal lytį, amžių ir smurto rūšį, taip pat smurtautojo ryšį su nukentėjusysis, geografinę vietą ir kitus svarbius veiksnius, pvz., rasę/etninę priklausomybę/tautybės statusas/imigracijos statusas/kasta/ seksualinė orientacija/negalia/ ir lytinė tapatybė.¹¹*

Kiti šaltiniai

- Žmonių su negalia teisių komitetas, 2022 m. spalio 10 d., CRPD/C/5: šios gairės papildė Komiteto bendrąjį komentarą Nr. 5 (2017) ir jo gaires dėl teisės asmenų su negalia laisve ir saugumas (14 str.). Jos skirti vadovauti ir paremti valstybėms narėms, siekiant įgyvendinti asmenų su negalia teisę gyventi savarankiškai ir būti įtrauktam į bendruomenę, būti pagrindu planuojant deinstitutionalizacijos procesus ir institucionalizacijos prevenciją.
- Deklaracija dėl smurto prieš moteris panaikinimo (1993), Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja: nurodo veiksmus, kurių turi imtis valstybės siekdamas panaikinti smurtą šeimoje, įskaitant atitinkamus baudžiamuosius įstatymus, nacionalinių veiksmų planą

¹¹ Kiti svarbūs pranešimai: Juan E. Méndez (2013). Specialiojo pranešėjo kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar bausmės klausimais pranešimas. A/HRC/22/53, ypač 48 dalis; Manfredas Nowakas (2008). Specialiojo pranešėjo apie kankinimus ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą tarpinė ataskaita. A/63/175, ypač 60, 68 punktai; Juanas E. Méndezas (2015). Specialiojo pranešėjo kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar bausmės klausimais pranešimas. A/HRC/28/68, ypač 33 dalis.

rengimą, paslaugų ir išteklių teikimą. moterys, nukentėjusios nuo smurto, valstybės tarnautojų mokymas ir jautrinimas lyčių lygybei, taip pat lėšų skyrimas vyriausybės biudžetuose kovai su smurtu prieš moteris.

- Pekino deklaracija ir veiksmų platforma (1995 m.): smurto šeimoje srityje prioritetiniu klausimu rekomenduoja peržiūrėti teisės aktus bei imtis kitų būtinų priemonių, įskaitant atitinkamų mechanizmų sukūrimą, siekiant užtikrinti, kad visos moterys būtų apsaugotos nuo smurto artimoje aplinkoje, kuris turėtų būti traktuojamas kaip baudžiamasis nusikaltimas, numatytas įstatymuose. Įvairiose nuostatose kalbama apie moteris su negalia. Šis dokumentas tebėra išsamiausias pasaulinės politikos pagrindas ir veiksmų planas bei dabartinis gairių ir įkvėpimo šaltinis siekiant įgyvendinti lyčių lygybę ir moterų bei mergaičių žmogaus teises.
- Rezoliucija 2003/45 dėl smurto prieš moteris panaikinimo, Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komisija: ragina vyriausybes įvesti: „teigiamą pareigą skatinti ir ginti moterų ir mergaičių žmogaus teises ir imtis deramo stropumo, kad būtų užkirstas kelias veiksams, juos tirti ir bausti visų formų smurto prieš moteris ir merginas“.
- Pasaulinis veiksmų planas, skirtas stiprinti sveikatos sistemos vaidmenį nacionaliniame daugiasektoriuje atsakant į tarpasmeninį smurtą, ypač prieš moteris ir mergaites bei vaikus (2016 m.), Pasaulio sveikatos organizacija: techninis dokumentas, pagrįstas įrodymais, geriausia praktika ir esamas PSO technines gaires. Jame pateikiamas praktinių veiksmų rinkinys, kurių valstybės narės gali imtis siekdamas sustiprinti sveikatos sistemą ir tarpsektorinius veiksmus, siekdamas užkirsti kelią tarpasmeniniam smurtui apskritai ir prieš moteris bei mergaites ir ypač prieš vaikus, ir į jį reaguoti. Plane taip pat nurodomi veiksmai, kuriuos PSO sekretoriatas turėtų atlikti remdamas valstybes nares.
- Rezoliucija 2475 (2019), Jungtinių Tautų Saugumo Taryba, S/RES/2475 (2019): Saugo asmenis su negalia konflikto metu. Pirmoji atskira rezoliucija dėl asmenų su negalia apsaugos, pabrėžianti konflikto šalių pareigą užtikrinti, kad asmenys su negalia turėtų vienodas galimybes gauti pagrindines paslaugas, teisę kreiptis į teismą, veiksmingas teisių gynimo priemonės ir, jei reikia, žalos atlyginimą. Jame pripažįstama, kad priverstinis institucionalizavimas yra smurto forma, dėl kurios moterys ir mergaitės atimama laisvė dėl negalios, ir pabrėžiama, kaip svarbu užtikrinti visapusišką, veiksmingą ir prasmingą visų negalią turinčių moterų ir mergaičių dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose. ir vadovaujančių vaidmenų, įtraukiant ir remiant asmenų su negalia organizacijas ir vadovaujamas asmenų su negalia.
- 2030 m. darbotvarkėje, įgyvendinant tvaraus vystymosi tikslą Nr. 5, siekiama panaikinti visų formų moterų ir mergaičių diskriminaciją ir panaikinti visų formų smurtą prieš moteris ir mergaites viešojoje ir privačioje srityse, įskaitant prekybą žmonėmis ir seksualinį išnaudojimą.

Regioninės žmogaus teisių priemonės

EUROPOS TARYBA

Tarptautinės sutartys

- Europos žmogaus teisių konvencija (EŽTK): 3 straipsnis draudžia kankinimą ir nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą. 8 straipsnis saugo teisę į privatą ir šeimos gyvenimą ir suteikia santuokinio amžiaus asmenims teisę tuoktis. 14 straipsnis draudžia diskriminaciją dėl bet kokių priežasčių, susijusių su bet kuriomis kitomis Konvencijoje numatytomis teisėmis. Tai apima diskriminaciją dėl lyties ar lyties. Konvencijos 7 protokolo 5 straipsnyje teigiama, kad sutuoktiniai santuokoje turi turėti lygias teises. Konvencijos 12 protokolas išplečia diskriminacijos draudimą, nurodytą 14 straipsnyje, įtraukiant atvejus, nesusijusius su kitomis Konvencijoje numatytomis teisėmis.
- Europos Tarybos konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo (Stambulo konvencija): svarbiausias ir išsamiausias teisiškai įpareigojantis tekstas, kuriame kalbama apie smurtą prieš moteris. Daugiausia dėmesio skiriama smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijai ir kovai su juo. Pripažįsta smurtą prieš moteris lyties pagrindu kaip žmogaus teisių pažeidimą ir diskriminacijos formą. Valstybės turėtų reguliariai rengti informuotumo didinimo kampanijas, mokyti specialistus, glaudžiai bendradarbiaujančius su aukomis, įtraukti į mokymo medžiagą tokius klausimus kaip lyčių lygybė ir nesmurtinis konfliktų sprendimas tarpasmeniniuose santykiuose, parengti smurto šeimoje ir seksualinių nusikaltėlių gydymo programas, glaudžiai bendradarbiauti su NVO ir įtraukti žiniasklaidą bei privatų sektorių į lyčių stereotipų naikinimą ir abipusės pagarbos skatinimą.
- Europos Tarybos konvencija dėl vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos (Lanzarotės konvencija): apima seksualinę prievartą vaiko šeimoje ir „pasitikėjimo rate“, taip pat veiksmus, atliekamus komerciniais ar pelno siekimo tikslais. Kovoja su visų galimų seksualinių nusikaltimų prieš vaikus rūšimis.
- Europos socialinė chartija (persvarstyta): apima asmenų su negale teisę, neatsižvelgiant į jų amžių ir negalios pobūdį bei kilmę, į nepriklausomybę, socialinę integraciją ir dalyvavimą bendruomenės gyvenime (15 straipsnis) ir vaiko teisę būti apsaugoti nuo aplaidumo, smurto ir išnaudojimo (17 straipsnis).

Rekomendacijos

- Rekomendacija 1582 (2002) dėl smurto šeimoje prieš moteris, Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja: ragina valstybes nares pripažinti, kad jos turi pareigą užkirsti kelią smurtui šeimoje, jį tirti ir bausti bei suteikti apsaugą nukentėjusiems. nustato daugybę priemonių, skirtų nutraukti visų formų smurtą prieš moteris. Šios priemonės apima teises ir politines priemones, skirtas smurto prieš moteris prevencijai ir tyrimui, pagalbai aukoms, darbui su smurtautojais, informuotumo didinimui, švietimui ir mokymui bei svarbių duomenų rinkimui. Šios rekomendacijos įgyvendinimas yra reguliariai stebimas, o valstybėms narėms pateikiama informacija apie padarytą pažangą ir esamas spragas.
- Rekomendacija 1905 (2010), Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja: siūlo apsaugoti vaikus, kurie yra smurto šeimoje liudininkai, remdamasi savo Rezoliucija 1714 (2010) dėl vaikų, kurie yra smurto šeimoje liudininkai.

- Rekomendacija 2227 (2022) „Asmenų su negalia deinstitutionalizacija“, Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja.
- Rekomendacija Nr. R (90) 2 dėl socialinių priemonių, susijusių su smurtu šeimoje, Europos Tarybos Ministrų Komitetas. Rekomenduoja konkrečias priemones informavimo, ankstyvo smurto aptikimo, pranešimo apie smurtą, pagalbos ir terapijos teikimo (skubios pagalbos telefono linijos, krizių tarnybos ir konsultavimo centrai), priemonių vaikams, priemonių moterims, priemonių smurtautojams, švietimo priemonių srityje . (pvz., prevencinių programų kūrimas vaikams mokyklose) ir kt.
- Rekomendacija Rec(2002)5 dėl moterų apsaugos nuo smurto (2002), Europos Tarybos Ministrų Komitetas: siūlo valstybėms narėms imtis priemonių prieš smurtą prieš moteris žiniasklaidos, baudžiamosios teisės, civilinės teisės, teisminių procesų, intervencijos srityse. programos smurtautojams, priemonės dėl seksualinio smurto, seksualinio priekabiavimo, smurto šeimoje, lytinių organų žalojimo, smurto konfliktinėse ir pokonfliktinėse situacijose, nesėkmės gerbti pasirinkimo laisvę dauginimosi, žudynių garbės vardan ir ankstyvų santuokų atžvilgiu. Kalbant apie priemones, susijusias su smurtu institucinėje aplinkoje, valstybėms narėms rekomenduojama:
 - 77. bausti už visų formų fizinį, seksualinį ir psichologinį smurtą, kurį vykdo arba atleidžia valstybė ar jos pareigūnai, kad ir kur jis įvyktų, ypač kalėjimuose ar sulaikymo centruose, psichiatrijos įstaigose ir kt.;*
 - 78. bausti už visų formų fizinį, seksualinį ir psichologinį smurtą, vykdomą arba toleruojamą situacijose, kuriose gali būti prisiimama valstybės ar trečiosios šalies atsakomybė, pavyzdžiui, internatinėse mokyklose, senelių namuose ir kitose įstaigose.*
- Rekomendacija REC(2004)10 dėl psichikos sutrikimų turinčių asmenų žmogaus teisių ir orumo apsaugos ir jos aiškinamasis memorandumas (2004), Europos Tarybos Ministrų komitetas: Siekiama sustiprinti asmenų, turinčių psichikos sutrikimų, apsaugą, ypač tų, kurie yra priverstinai apgyvendinami arba priverstinai gydomi.
- 2005 m. kovo 16 d. Ministrų komiteto rekomendacija Rec(2005)5 valstybėms narėms dėl vaikų, gyvenančių globos įstaigose, teisių.
- Ministrų komiteto rekomendacija CM/Rec(2010)2 valstybėms narėms dėl vaikų su negalia deinstitutionalizavimo ir gyvenimo bendruomenėje, 2010 m. vasario 3 d.
- 2009 m. lapkričio 18 d. Ministrų komiteto rekomendacija CM/Rec(2009)10 valstybėms narėms dėl integruotų nacionalinių vaikų apsaugos nuo smurto strategijų.
- Ministrų komiteto rekomendacija CM/Rec(2011)12 valstybėms narėms dėl vaiko teisių ir vaikams bei šeimai palankių socialinių paslaugų, 2011 m. lapkričio 16 d.
- 2012 m. kovo 28 d. Ministrų komiteto rekomendacija CM/Rec(2012)2 valstybėms narėms dėl vaikų ir jaunuolių iki 18 metų dalyvavimo.
- Ministrų komiteto rekomendacija CM/Rec(2012)6 valstybėms narėms dėl moterų ir mergaičių su negalia teisių apsaugos ir skatinimo, 2012 m. birželio 13 d.
- 2013 m. spalio 16 d. Ministrų komiteto rekomendacija CM/Rec(2013)2 valstybėms narėms dėl visiškos vaikų ir jaunuolių su negalia įtraukimo į visuomenę užtikrinimo.

Kiti šaltiniai

- Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl moterų su negalia padėties, 2018/C 367/04: Šioje nuomonėje ES raginama kartu su visomis valstybėmis narėmis įgyvendinti Asmenų su negalia teisių konvenciją; (2), rekomendacijas, kurias ES gavo iš Moterų su negalia teisių komiteto 2015 m. dėl moterų ir mergaičių su negalia, ir JT komiteto bendrąją pastabą Nr. 3 dėl Asmenų su negalia teisių konvencijos 6 straipsnio.
- Europos Tarybos Ministrų komiteto gairės dėl vaikams palankaus teisingumo, 2010 m. lapkričio 17 d.
- Rezoliucija ResAP (2005)1 dėl suaugusiųjų ir vaikų su negalia apsaugos nuo prievartos, 2005 m. vasario 2 d.
- Rezoliucija 2431 (2022) Suaugusių asmenų su negalia deinstitucionalizacija (2022), Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja.
- CommDH / IssuePaper (2012)3, Asmenų su negalia teisė gyventi savarankiškai ir būti įtrauktam į bendruomenę (2012), Europos Taryba, žmogaus teisių komisaras.
- Asmenų su negalia deinstitucionalizacija (2021 m.), Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja (Socialinių reikalų, sveikatos ir tvaraus vystymosi komitetas)¹²

EUROPOS SĄJUNGOS

- Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija: vyrų ir moterų lygybė (23 straipsnis), teisė į vaikų apsaugą (24 straipsnis), teisė į fizinę ir psichinę neliečiamybę (3 straipsnis), asmenų su negalia teisė gauti pašalpas. nuo priemonių, užtikrinančių jų integraciją ir dalyvavimą bendruomenės gyvenime (26 straipsnis).
- Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl kovos su smurtu prieš moteris ir smurtu šeimoje: neseniai patvirtinta direktyva yra pirmoji išsami teisinė priemonė ES lygiu, skirta kovai su smurtu prieš moteris. Direktyva kriminalizuoja fizinį smurtą, taip pat psichologinį, ekonominį ir seksualinį smurtą prieš moteris visoje ES tiek tiesiogiai, tiek internete. Moterų lytinių organų žalojimas ir priverstinė santuoka bus kriminalizuojami kaip atskiri nusikaltimai. Be to, labiausiai paplitusios elektroninio smurto formos bus kriminalizuojamos. Jame numatytos priemonės, skirtos užkirsti kelią visų rūšių smurtui prieš moteris, įskaitant smurtą šeimoje, ir nustatyti nauji aukų apsaugos, paramos ir teisės kreiptis į teismą standartai, pavyzdžiui, įpareigojant valstybes narses steigti pagalbos linijas ir prievartavimo krizių centrus aukoms paremti. Ji pareikalaus, kad valstybės narės užtikrintų saugų, atsižvelgiant į lyčių aspektą ir lengvesnį pranešimų apie smurto prieš moteris nusikaltimus ir smurtą šeimoje, įskaitant galimybę pranešti apie tai internetu, teikimą. Įvairiose nuostatose kalbama apie moteris su negalia.
- Aukų teisių direktyva (Direktyva 2012/29/ES) nustato minimalius visų nusikaltimų aukų, įskaitant smurto dėl lyties nukentėjusius, apsaugos standartus. Jame reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų prieinamą pagalbą nukentėjusiems, atsižvelgdamos į bet kokias negalias.

¹² Prieiga prie: <https://assembly.coe.int/LifeRay/SOC/Pdf/DocsAndDecs/2021/AS-SOC-2021-46-EN.pdf>, paskutinį kartą žiūrėta 2024 m. rugsėjo 10 d.

- Direktyva 2006/54/EB; Direktyva 2010/41/ES ir Direktyva 2004/113/EB draudžiamas priekabiavimas dėl lyties ir seksualinis priekabiavimas kaip diskriminacijos dėl lyties forma dirbant ir siūlant darbą, arba prekių tiekimas ar paslaugų teikimas.
- Direktyvoje dėl kovos su prekyba žmonėmis ir jos prevencijos (Direktyva 2011/36/ES) pripažįstamas šio nusikaltimo pobūdis pagal lytį (1 straipsnis). Seksualinis vaikų išnaudojimas ir seksualinis išnaudojimas bei vaikų pornografija aptariami Direktyvoje 2011/93/ES.
- Europos Komisijos „Lygybės sąjunga: lyčių lygybės strategija 2020–2025 m.“ pripažįstama, kad moterys, turinčios sveikatos problemų ir negalios, dažniau patirs įvairių formų smurtą, ir įpareigoja Komisiją parengti ir finansuoti priemones, skirtas kovai su prievarta, smurtu, prievarta, sterilizacija ir priverstinis abortas.
- Europos lyčių lygybės institutas (EIGE) parengė 13 smurto artimoje partnerystėje (IPV) rodiklių, kad būtų galima vadovautis renkant policijos ir teisingumo sektorių duomenis. EIGE sukurti rodikliai padeda įvertinti pažangą, padarytą nacionaliniu lygmeniu mažinant IPV ir smurtą artimoje aplinkoje, ir pagerinti duomenų palyginamumą, atsižvelgiant į minimalius ES aukų teisių direktyvos ir Europos Tarybos Stambulo konvencijos reikalavimus. Šioje ataskaitoje pateikiamos gairės nacionaliniams duomenų teikėjams, kurie dalyvaus EIGE duomenų rinkimo veikloje.¹³
- Ad hoc ekspertų grupės perėjimo nuo institucinės prie bendruomenės priežiūros ataskaita (2009 m.): ataskaitą parengė nepriklausomų ekspertų grupė, kurią 2009 m. vasario mėn. subūrė ES Komisijos narys Vladimíras Špidla, siekdama išspręsti sudėtingas institucinės globos reformos problemas.¹⁴

¹³ Europos lyčių lygybės institutas (2023) Metodinės gairės: administracinių duomenų apie smurtą prieš moteris ir smurtą šeimoje rinkimas. Prieiga prie: <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/methodological-guidance-administrative-data-collection-violence-against-women-and-domestic-violence-0> , paskutinį kartą žiūrėta 2024 m. rugsėjo 10 d.

¹⁴ Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinis direktoratas (2009). Ad hoc ekspertų grupės perėjimo nuo institucinės prie bendruomenės priežiūros ataskaita. Prieiga prie: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=3992&langId=en> , paskutinį kartą žiūrėta 2024 m. rugsėjo 10 d.

ŽMOGAUS TEISIŲ STEBĖJIMO PRINCIPAI

Žmogaus teisių stebėjimas vadovaujasi esminiais principais, užtikrinančiais proceso saugumą, vientisumą ir efektyvumą. Šiame skyriuje bus apibendrinti kai kurie iš šių principų, įskaitant žalos mažinimą, nuolatinio dialogo skatinimą, nepriklausomumo išlaikymą, patikimos informacijos rinkimą ir saugų duomenų tvarkymą.

1 principas: nedaryk žalos

Stebėtojai turi imtis visų būtinų atsargumo priemonių, kad apsaugotų pašnekovus nuo keršto ar baismės už kalbėjimą su stebėsenos vizitą vykdančiu specialistu. Stebėtojai turėtų būti atsargūs, kad diskusijų metu ar ataskaitoje neatskleistų asmenį identifikuojančios informacijos. Taigi, be asmens vardo ar inicialų neminėjimo, gali būti geriausia neminėti asmeninės informacijos apie jį, net jei jis duoda sutikimą. Dėl to labai svarbu atlikti kelis pokalbius, kad valdžios institucijos negalėtų nustatyti, kas ką pasakė. Stebėtojai turėtų paklausti apklausiamųjų, ar jie mano, kad jiems gresia pavojus, ir palikti savo kontaktinę informaciją, kad stebėtojai galėtų kreiptis, jei¹⁵ dėl stebėjimo vizito būtų paskirtos kokios nors nuobaudos.

2 principas: nuolatinis

Žmogaus teisių stebėjimas reiškia reguliarią arba nuolatinę stebėseną, kurios metu vyksta pakartotiniai vizitai ir reguliarūs bei sistemingi tolesni veiksmai, siekiant užtikrinti žmogaus teisių pagerėjimą. Taigi, išlaikant nepriklausomumą, bendravimas su institucijomis, atsakingomis už vertinamas sritis / institucijas, turėtų būti suvokiamas kaip ilgalaikis ir tęstinis, konstruktyvus dialogas, orientuotas į žmogaus teisių padėties gerinimą šiuose objektuose, kartu pasisakant už prasmingą paslaugų vartotojų integraciją bendruomenėje.

3 principas: nepriklausomumas ir patikimumas

Labai svarbu, kad žmonės, dalyvaujantys valdant, organizuojant ir vykdam žmogaus teisių stebėjimą, būtų nepriklausomi nuo vyriausybės ir stebimos įstaigos.¹⁶

Patikima komanda – tai komanda, apmokyta atlikti stebėjimo vizitus ir žinanti standartus, pagal kuriuos bus stebimos šios patalpos. Renkantis stebėsenos grupės narius, patartina sudaryti daugiadisciplinę komandą, kurią sudarytų paslaugų vartotojai arba buvę paslaugų vartotojai, sveikatos priežiūros specialistai, turintys atitinkamos patirties, ir asmuo, turintis žinių žmogaus teisių srityje.

4 principas: rinkti patikimą informaciją

Stebėtojai neturi pasikliauti vien vieno asmens nuomone, o ieškoti informacijos iš įvairių šaltinių. Patvirtinantys įrodymai yra ypač svarbūs šioje stebėjimo srityje, nes žmonės, turintys intelekto ir psichosocialinę negalią, susiduria su stipria stigma dėl savo pareiškimų patikimumo, įskaitant

¹⁵ITHACA projekto grupė (nr. 13).

¹⁶Ten pat, p. 26 .

institucijų atstovų, atsakingų už įtarimų dėl netinkamo elgesio ir netinkamo elgesio įstaigose tyrimą, atstovų.¹⁷

5 principas: informacijos saugojimasis ir dalinimasis

Siekdami apsaugoti konfidencialumą, stebėtojai turėtų užtikrinti, kad surinkta informacija, taip pat visi vizito metu padaryti įrašai ir pastabos būtų laikomi saugioje vietoje. Bendrindami šią informaciją su kitais komandos nariais ir siųsdami slaptažodžius telefonu, apsvarstykite galimybę užšifruoti failus.¹⁸

Tai nėra galutinis žmogaus teisių stebėjimo principų sąrašas; kiti principai buvo nustatyti naudojant kitas stebėsenos priemones, įskaitant Ithaca Toolkit,¹⁹ CHARM Toolkit,²⁰ OHCHR žmogaus teisių stebėjimo vadovą.²¹ Stebėtojai kviečiami susipažinti su šiais principais.

¹⁷Ten pat, p. 26 .

¹⁸Ten pat, p. 27 .

¹⁹Ten pat. , p. 25-27.

²⁰ MDAC, GIP, LIGA, ACT (n 11)., p. 55-61.

²¹Jungtinių Tautų Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras (2011). Žmogaus teisių stebėjimo vadovas. 02 skyrius apie pagrindinius žmogaus teisių stebėjimo principus. Prieiga prie: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/Chapter02-MHRM.pdf>, paskutinį kartą žiūrėta 2024 m. rugsėjo 13 d.

ŽMOGAUS TEISIŲ STEBĖJIMO METODAI

Interviu, stebėjimai ir dokumentų peržiūra yra trys dažniausiai naudojami informacijos rinkimo metodai stebėjimo metu. Šiame skyriuje bus pateikta trumpa šių metodų apžvalga ir aptariama, kaip įrašyti surinktus duomenis.

1 būdas: interviu

Vieta

Didžioji dalis to, kas aptariama, bus asmeniška ir jautri informacija, todėl gali kilti pavojus pašnekovui, todėl konfidencialumas yra labai svarbus. Stebėtojai turėtų vesti interviu privačioje ir patogioje aplinkoje. Tai ne visada įmanoma, tačiau reikia dėti visas pastangas, kad kiti nepatektų į regėjimo ir klausos diapazoną. Kai kurie paslaugų vartotojai gali prašyti, kad per pokalbį juos lydėtų patikimas asmuo (bet ne darbuotojas), o tai turėtų būti leidžiama.

Anonimiškumas ir konfidencialumas

Bet kokia stebėjimo ataskaitoje esanti informacija, kuri gali būti susieta su konkrečiu asmeniu, gali sukelti riziką nurodytam asmeniui. Dėl to pašnekovams leidžiama aptarti interviu turinį tik su kitais stebėjimo komandos nariais.

Šios stebėjimo metodikos autoriai rekomenduoja, kad stebėtojai neįvardytų vartotojo, kuriam gresia bet koks bauginimas ar spaudimas. Gali būti naudinga aptarti, kaip paslaugų vartotojai suvokia galimą riziką ir ar jie mano, kad stebėtojai gali ką nors padaryti, kad sumažintų tą riziką.²²

Pokalbio dalyvių atranka

Stebėsenos komanda turėtų vadovautis pasirinkdama apklausti žmones pagal paslaugų vartotojų ir personalo spektrą bei imties dydį, nustatytą pasirengimo vizitui metu. Siekiant užtikrinti, kad procesas būtų nešališkas, stebėjimo komanda, o ne objekto darbuotojai, turi pasirinkti paslaugų vartotojus ir darbuotojus, su kuriais bus apklausiamas.

Jei nusprendžiama apklausti šeimos narius (arba draugus ar globėjus), stebėsenos komanda gali pasirinkti, kuriuos šeimos narius apklausti, arba vadovautis paslaugų vartotojais, ir jie turi nuspręsti, ar apklausti šeimos narius apsilankymo įstaigoje metu, arba ne vizito metu.

Darbuotojai, paslaugų vartotojai ir šeimos nariai turi teisę atsisakyti pokalbių, o stebėjimo komanda turi gerbti jų sprendimus. Stebėtojai turi kreiptis tiesiogiai į asmenį ir gauti jo leidimą dalyvauti diskusijoje.²³

Paslaugų gavėjų, dalyvaujančių interviu, pasirinkimas

Apsilankymo metu keli paslaugų gavėjai dažnai pribėga prie stebėsenos komandos, kad atkreiptų jų dėmesį. Kalbėdami su jais komandos nariai taip pat turėtų ieškoti žmonių, kurie yra tylūs, sėdi

²²ITHACA projekto grupė (nr. 13)., p. 28 .

²³PSO (6)., p.33 .

kampe ir nėra grupės dalis. Yra daug priežasčių, kodėl kas nors tyli arba nesijaučia patogiai grupės aplinkoje.²⁴

Nepamirškite, kad institucijose gyvenantys pašnekovai gali jaudintis dėl to, kad nepažįstami žmonės jiems užduoda klausimus apie jų gyvenimą. Be to, tam tikri vaistai gali pabloginti žmonių gebėjimą susikaupti ilgą laiką.²⁵

Kartais, kalbant apie suaugusiuosius, kurių veiksnumas yra atimtas arba apribotas, darbuotojai gali pasakyti, kad reikalingas pacientų/gyventojų/vartotojų globėjų leidimas, kad stebėsenos komandos nariai galėtų su jais kalbėtis. Dažnai tai yra tiesiog būdas darbuotojams neleisti monitoriams kalbėtis su vartotojais. Atsisakymas duoti interviu dėl šių priežasčių pažeidžia CRPD, tačiau tai vis tiek gali būti laikoma teisėta pagal valstybės nacionalinius įstatymus.

Šį aspektą komandos turi aptarti vizito pasirengimo etape. Kitais atvejais stebėtojai gali turėti įstatymų numatytus įgaliojimus kalbėtis su bet kuriuo asmeniu ir gali pasinaudoti savo teisinėmis galiomis, kad nepaisytų darbuotojų bandymo blokuoti specialistų bandymus kalbėtis su gyventojais.²⁶ Jei stebėtojams neleidžiama kalbėtis su globojamais naudotojais, tai turėtų būti aiškiai nurodyta stebėjimo ataskaitoje kartu su atsisakymo atlikti apklausas priežastimi.

Darbuotojų atranka pokalbiui

Stebėtojai turėtų būti nusiteikę bendradarbiauti, turėdami omenyje, kad darbuotojai greičiausiai bus mėgstantys savo darbą ir stengsis padaryti viską, ką gali. Stebėtojai turėtų prašyti informacijos iš vadovybės ir darbuotojų įvairiomis temomis. Vadovybė galės pateikti statistinę ir bendrą informaciją apie objektą. Jie pateiks pagrindinių problemų apžvalgą, kaip jie jas mato, taip pat pagrindinius incidentus ir jų sprendimo būdus. Tuo pačiu metu jie turėtų galėti pateikti politinius atsakymus į klausimus, pavyzdžiui, kaip įstaiga tvarko įtarimus dėl netinkamo elgesio, kaip įstaiga elgiasi su asmeniu, kuris nori pateikti skundą ir pan.²⁷

Finansų darbuotojai gali suteikti informacijos apie įstaigos biudžetą, įskaitant procentą, išleistą bendroms kategorijoms, pvz., darbuotojų atlyginimams, terapijai (jei yra), reabilitacijai, maistui ir veiklos išlaidoms, tokioms kaip šildymas ir vanduo. Jie taip pat gali suteikti informacijos apie įstaigos finansinius suvaržymus.

Nors kuo daugiau patirties turintys medicinos darbuotojai galės teikti informaciją apie sveikatos priežiūros darbuotojų įdarbinimą, apie jų mokymą, apie pamainas, apie vaistų tiekimą ir kaip klinikinis personalas sprendžia tokias problemas kaip sudėtingas elgesys, tuo jaunesnis asmuo gali būti atviresnis pasidalinkite su jumis savo nerimu dėl to, kaip įstaiga valdoma. Monitoriai galėtų pasiteirauti apie bendrą vartotojų sveikatą, įskaitant patikrinimą ir gydymą dėl somatinių būklių. Jie galės apibūdinti turimų vaistų kiekį ir kokybę, taip pat atskleisti teises problemas, kurios gali kilti tokio tipo įstaigose. Apsvarstykite galimybę apklausti psichologus, socialinius darbuotojus,

²⁴Pavyzdžiui, vaikai ir moterys su negalia, kurie atrodo pernelyg uždari arba mieguisti, gali patirti priverstinį vaistų vartojimą arba emocinę prievartą.

²⁵ITHACA projekto grupė (nr. 13)., p. 29 .

²⁶ Ten pat. , p. 32 .

²⁷ Ten pat. , p. 28 .

ergoterapeutus, logopedus ir kalbos terapeutus, nes jie gali turėti vertingos informacijos, kuria galite pasidalinti su jumis. Savanoriai taip pat gali pasiūlyti svarbių išvalgų.

Pagalbiniai ir apsaugos darbuotojai paprastai kviečiami suvaržyti pacientus, o stebėtojai gali paprašyti parodyti, kas atsitinka, kai kas nors pradeda smurtauti, taip pat kokie pacientai / gyventojai / naudotojai gali palikti įstaigą, kada ir kaip.²⁸

Interviu metu

Prieinamumo užtikrinimas

Reikia dėti visas pastangas, kad būtų įveikti bet kokie pašnekovo bendravimo barjerai. Pavyzdžiui, jei pašnekovas kalba skirtingomis kalbomis arba pašnekovas turi bendravimo sutrikimų (pvz., sunku kalbėti), turėtų būti tinkama kalba, įskaitant paprastą kalbą arba lengvai suprantamą kalbą ar gestų kalbą (nepriklausomi) vertėjai. Kai kuriems žmonėms gali būti naudinga, jei su jais yra kažkas, kas juos pažįsta, ilgą laiką praleido su jais ir su kuriuo jie užmezgė pasitikėjimu grįstus santykius. Kitiems gali būti lengviau bendrauti su nepažįstamuoju arba anonimiškiau.

Atsižvelgdamas į nustatytus poreikius, stebėsenos komandos narys naudos atitinkamą informacijos pritaikymo tipą.

Ką pasakyti pašnekovams

Prieš pradėdami pokalbį, interviu vykdytojai turėtų prisistatyti, paaiškinti pokalbio priežastį ir atsakyti į visus pašnekovo klausimus. Interviuotojai taip pat turėtų užduoti klausimus, kad sužinotų daugiau apie pašnekovus (pavyzdžiui, iš kur jie yra ir kiek laiko jie buvo įstaigoje). Ši įžanga užmezga ryšį tarp pašnekovų, leidžia žmonėms atsipalaiduoti.

Ledlaužio klausimai vaikams su negalia gali būti:

- Kokie buvo pusryčiai/pietūs šiandien?
- Su kuo mėgsti žaisti?
- Koks tavo mėgstamiausias žaidimas?

Ledlaužių klausimai moterims su negalia gali būti:

- Ką mėgsti veikti kai turi laisvo laiko?
- Kas čia tavo geriausi draugai?
- Koks tavo mėgstamiausias gėrimas?

Taip pat gali būti naudinga aptarti bet kokius pašnekovams rūpimus klausimus dėl galimų jų dalyvavimo pokalbyje pasekmių, taip pat apie veiksmus, kurių buvo imtasi siekiant apsaugoti jų anonimiškumą ir konfidencialumą.

Pašnekovams gali prireikti pertraukos; stebėsenos vykdytojai turi būti atidūs individualiems poreikiams.

²⁸ Ten pat. , p. 29 .

Rekomenduojama, kad stebėtojai skatintų darbuotojus ir paslaugų vartotojus duodami parodymus savais žodžiais aptarti asmeninę patirtį, nes tai gali suteikti daugiau įžvalgios informacijos. Rinkdami informaciją apie įvykį ar aplinkybes.²⁹

Paprastai incidentų ar nuolatinių problemų atveju, norint gauti daugiau informacijos, gali būti naudingi šie klausimai:

- *Kas atsitiko?*
- *Kam tai atsitiko?*
- *Kada tai atsitiko?*³⁰
- *Kaip dažnai tai atsitiko/nutinka?*
- *Kaip tai paveikė/paveikė kitus žmones?*
- *Kaip tai atsitiko/atsitiko?*³¹
- *Kodėl taip atsitiko/atsitiko?*
- *Kokia buvo darbuotojų reakcija?*
- *Kas buvo padaryta, kad tai nepasikartotų?*

Jei paslaugų gavėjas paaiškina ką nors, kas nutiko, gali būti keletas naudingų klausimų, kuriuos reikia užduoti išsamiau:

- *Kas tada atsitiko?*
- *Ar galėtumėte apibūdinti, kaip tai buvo?*
- *Ar galite man papasakoti šiek tiek daugiau apie...?*
- *Kaip tai privertė jus jaustis?*
- *Girdėjau kitus žmones sakant [...] Ką apie tai manote?*
- *Kokios buvo ar yra blogiausios viso to dalys?*
- *Kaip norėtumėte, kad viskas būtų daroma kitaip?*³²

Tai visi „atviri“ klausimai su daugybe galimų atsakymų. Palyginti su „uždarais“ klausimais, jie paprastai yra daug efektyvesni. Interviu vykdytojai turėtų būti labai aktyvus bendraudamas, ieškoti būdų, kaip pasiekti efektyvų bendravimą. Tuo pačiu metu pašnekovas turėtų būti atsargus dėl požymių, kad asmuo bando įtikti jam ar personalui arba jų bijo.

Interviu su skirtingomis lytimis

Visų pirma, stebėsenos grupėje turėtų būti moterys, pageidautina gydytojos ir psichologės, įskaitant turinčias žinių apie vaikų psichologiją, kad būtų užtikrinta, jog pokalbiai su merginomis būtų atliekami atsižvelgiant į lytį. Jei įmanoma, komandoje turėtų būti ir narių, turinčių patirties susidūrus su potrauminio streso sutrikimu ir kitomis traumomis, kurias patyrė moterys, patyrusios smurtą, įskaitant ypač seksualinį smurtą. Tačiau stebėtojų grupės turėtų būti dėmesingos, kad stebėjimo vizitas dar kartą netraumuotų moterų. Stebėjimo grupės moterys iš etninių ir rasinių mažumų, galės geriau nustatyti ir aptarti konkrečius iššūkius ir pažeidžiamas situacijas, su kuriomis susiduria šių grupių moterys lankomose patalpose.

²⁹ Ten pat. , p. 30.

³⁰Kai kuriems žmonėms gali kilti problemų dėl laiko sampratos. Jei taip yra, norint gauti tikslesnę informaciją, naudinga įvardinti įvykį ar dienos laiką, kuris būtų aiškus ir lengvai atpažįstamas (pavyzdžiui, Kalėdų ar pietų metas) ir paklausti, ar tai įvyko prieš ar po jo.

³¹Kai kuriais atvejais asmenims su negalia gali padėti tai iliustruoti piešiant ant popieriaus.

³²ITHACA projekto grupė (nr. 13). , p. 30.

Stebėjimo grupės nariai turėtų turėti bent elementarių žinių, kaip elgtis seksualinio smurto ir kitų opių su lytimi susijusių problemų atveju. Stebėjimo komanda turi sugebėti užduoti tinkamus klausimus naudodama lyčių aspektą jautrią kalbą.³³

Pokalbio metu stebėsenos grupės nariai turėtų atsižvelgti į šiuos keturis pokalbio apie traumą ir smurtą principus:³⁴

1. Suprasti traumas ir smurtą bei jų poveikį žmonių gyvenimui ir elgesiui

Smurtas gali pasireikšti įvairiomis formomis ir gali turėti ilgalaikį trauminį poveikį kieno nors gyvenimui. Trauma yra atsakas į smurtą, įvykusį praeityje arba nuolatinį smurtą. Stebėjimo komandos nariai turėtų vengti kaltinti ir teisti žmones dėl jų reakcijos į smurtą, nes tai gali kilti dėl traumos. Vietoj to naudinga pristabdyti ir apmąstyti, kai kas nors sulaukia netikėtos reakcijos, išklausyti ir patvirtinti savo patirtį.³⁵

2. Sukurkite emociškai ir fiziškai saugią aplinką

Siekdami sukurti aplinką, kurioje pašnekovai jaustųsi patogiai, pašnekovai turėtų bendrauti nesmerkdami, kad pašnekovas jaustųsi supastas ir priimtas. Taip pat svarbu pateikti informaciją ir lūkesčius, susijusius su pokalbiu.³⁶

3. Skatinkite pasirinkimo, bendradarbiavimo ir ryšio galimybes

Bendraujant atvirai, nesmerkiant, galima užmegzti ryšį ir paskatinti pašnekovus dalytis savo patirtimi ir jausmais. Pašnekovai turėtų atidžiai klausytis pašnekovų ir patikrinti, ar jie viską teisingai suprato.³⁷

4. Pateikite stiprybėmis pagrįstą ir gebėjimus ugdantį metodą, kad palaikytumėte susidorojimą ir atsparumą

Galiausiai, pašnekovai gali padėti patvirtinti apklausiamųjų patirtį ir padėti jiems suprasti, kad jų atsakas, pavyzdžiui, į smurtą, yra normalus. Apmąstymas, kaip struktūrinės sąlygos formuoja žmonių gyvenimą, taip pat gali būti palaikomasis požiūris.³⁸

Bendravimas su žmonėmis, kuriems diagnozuoti realybės suvokimo sutrikimai

Monitoriai turėtų atidžiai klausytis vartotojų, kuriems diagnozuoti realybės suvokimo sutrikimai, net jei darbuotojai mano, kad jie skleidžia klaidingus įsitikinimus. Dėl šios padėties ir požiūrio šie žmonės labiau susiduria su žmogaus teisių pažeidimais.

Bendravimas su įkyriais darbuotojais

³³Penal Reform International (2015) , Women in Detention: lyčių aspekto stebėjimo vadovas, p.10. pasiekama adresu <https://www.apr.ch/knowledge-hub/publications/women-detention-guide-gender-sensitive-monitoring> , paskutinį kartą žiūrėta 2024 m. rugsėjo 11 d.

³⁴GBV mokymosi tinklas (2020 m.) , 32 leidimas – apie traumas ir smurtą pagrįstos interviu strategijos dirbant su smurtą dėl lyties išgyvenusiais asmenimis . galima rasti adresu: <https://gbvlearningnetwork.ca/our-work/issuebased-newsletters/issue-32/index.html> , paskutinis žiūrėta 2024 m. rugsėjo 11 d.

³⁵Kanados visuomenės sveikatos agentūra (2018 m.) Su traumomis ir smurtu susiję metodai: politika ir praktika, Kanados vyriausybė . galima rasti adresu: <https://www.canada.ca/en/public-health/services/publications/health-risks-safety/trauma-violence-informed-approaches-policy-practice.html#s7-1> , paskutinis žiūrėta 2024 m. rugsėjo 11 d.

³⁶Ten pat .

³⁷Ten pat .

³⁸Ten pat .

Stebėsenos grupės vadovas vizito pradžioje turėtų paaiškinti, kad pokalbiai su asmenimis, įskaitant paslaugų vartotojus, yra esminė stebėjimo proceso dalis ir kad jie turi vykti privačiai, t.y. atskirai nuo personalo. Stebėsenos grupės vadovas turėtų atkreipti dėmesį į direktoriaus susirūpinimą ir tuo metu tiesiogiai juos spręsti, jei tokių yra.

Jei direktorius atsisako leisti, reikia susisiekti su asmeniu, davusiu leidimą apsilankyti, ir paprašyti paaiškinti, kodėl pokalbiai turi būti atliekami privačiai. Kaip alternatyva, kai kuriais atvejais gali pakakti informuoti direktorių, kad jų atsisakymas bendradarbiauti turės būti pažymėtas ataskaitoje. Darbuotojams taip pat reikia priminti šias detales kiekvieną kartą, kai jie kliudo vesti privačius pokalbius.³⁹

Interviu pabaiga

Interviuotojai turėtų baigti pokalbį padėkodami paslaugų vartotojams už jų laiką. Jie turėtų būti informuoti, kaip susisiekti su stebėsenos grupe, jei po vizito reikia suteikti papildomos informacijos, pranešti apie naujas problemas ar smurtą arba išreikšti susirūpinimą dėl pasekmių po pokalbio. Interviuotojai taip pat turėtų informuoti pašnekovus apie tolesnius vizito žingsnius ir apie tai, kad jiems bus pranešta apie rezultatus, kai ataskaita bus baigta.⁴⁰

Laikytis saugaus darbo metodikos

Stebėjimo grupės vadovas turi įsitikinti, kad visi komandos nariai yra sveiki vizito metu. Jei kas nors turi sveikatos problemų ar nesijaučia gerai, komandos vadovas turi nedelsiant imtis veiksmų.

2 metodas: stebėjimas

Stebėjimas apima pojūčių naudojimą, norint suvokti viską, ką stebėsenos komandos narys mato, girdi, užuodžia, paliečia ir ragauja apsilankymo metu. Tai reiškia, kad reikia aplankyti visas patalpas bei turėti galimybę kruopščiai apžiūrėti ir įvertinti detales įvairiose patalpose. Stebint įrodymus pateikia tiesioginė monitoriaus patirtis. Būtinai išsamus ir objektyvus įrašas, kad stebėtojo patirtis būtų pripažinta patikima, o ne atmesta kaip nepatikima.

Darbuotojai dažnai siūlo stebėsenos vizito nariams oficialią ekskursiją po objektą. Nors tai naudinga, apžvalga greičiausiai bus paviršutiniška ir nerodys „blogiausių“ objekto vietų. Dėl to stebėsenos komandų darbuotojai turėtų atsižvelgti į tai, ką mato, o kas nerodoma. Paklausti paslaugų vartotojų, kur jie laiko tuos, kurie blogai elgiasi, galėtų būti gera strategija patekti į objekto sritis, kurių stebėtojai nematė.

Kitas dalykas, į kurį reikia atkreipti dėmesį oficialiame vertinime, yra tai, kaip paslaugų vartotojai bendrauja su juos aprodančiu darbuotoju. Gali atrodyti, kad santykiai yra patogūs, bet taip pat gali nebūti kontakto ar vengimo. Panašiai gali pasakyti ir kitų darbuotojų požiūris ir elgesys: pavyzdžiui, ar darbuotojai beldžiasi į miegamojo duris prieš įeidami? Ar jie mandagiai kreipiasi į paslaugų vartotojus?⁴¹

³⁹ITHACA projekto grupė (n. 13) ., p. 32.

⁴⁰PSO (n 6) ., p. 32

⁴¹Ten pat, p. 33.

3 būdas: dokumentų peržiūra

Stebėjimo komandos savo ataskaitoms pagrįsti gali naudoti įvairius dokumentus. Kai kurie gali būti laisvai prieinami internete, o kitiems gali prireikti oficialių prašymų juos gauti. Dalis šios informacijos gali būti:

- Statistiniai duomenys apie asmenų, gydomų pagal psichikos sveikatos teisės aktus, gyvenančių psichikos sveikatos priežiūros įstaigose ar socialinės globos įstaigose, asmenų, kuriems taikoma globa, skaičių.
- Įstaigos politika, standartai, gairės ir kitos oficialios direktyvos (pvz., personalo tobulinimo, sveikatos ir saugos, savižudybių prevencijos ir suvaržymų politikos). Šie dokumentai yra vertingas šaltinis informacijai apie paslaugų kokybę, patalpų sąlygas ir žmogaus teisių padėtį. Kai tam tikroje srityje nėra nustatytos politikos, tai dažnai yra ženklas, kad taikomi reikalavimai nėra įvykdyti. Nepaisant to, nėra garantijos, kad objektas atitiks priimtą politiką, kuri gerbia žmogaus teises ir kokybės standartus.
- Administraciniai įrašai, pavyzdžiui, įrašai apie priėmimą ir atleidimą, įstaigoje gyvenančių asmenų amžių ir lytį, taip pat darbuotojų skaičių ir tipus. Šiuose dokumentuose yra svarbios informacijos apie žmogaus teisių problemas. Pavyzdžiui, tai gali reikšti, kad daugelis asmenų yra laikomi ir gydomi prieš jų valią, o tai rodo sisteminę paslaugų vartotojų veiksnio neigimą.
- Konkrečių įvykių įrašai (pavyzdžiui, skundai, apeliacijos dėl priverstinio priėmimo ir gydymo, vagystės, smurtą ir mirties atvejų). Tai gali atskleisti problemas, pažeidimus ar net smurtą įstaigoje modelius, kuriuos reikėtų toliau tirti stebėjimo vizito metu. Skundų trūkumas taip pat turėtų būti dokumentuojamas, nes tai gali reikšti, kad skundų pateikimo mechanizmo nėra arba jis nepasiekiamas paslaugų vartotojams.
- Paslaugų naudotojų asmeniniai įrašai arba bylos, pvz., slaugos užrašai. Šie dokumentai yra konfidencialūs, todėl įstaiga gali pagrįstai atsisakyti juos rodyti stebėtojams. Tokiu atveju stebėtojai galėtų paprašyti personalo leisti pacientams / gyventojams pasiekti savo medicininius įrašus.⁴² Stebėtojams turėtų būti leista prašyti vartotojo sutikimo susipažinti su savo asmeniniais dokumentais. Jei paslaugų gavėjas duoda sutikimą, o darbuotojai neleidžia peržiūrėti informacijos, tai turėtų būti pažymėta stebėjimo ataskaitoje.
- Politika, planai, sutartys, sutikimo lapai, informaciniai bukletai ir kt., pateikiami vartotojams atvykus.⁴³

Stebėtojai prieš apsilankymą gali prašyti informacijos iš objekto, kuriame bus lankomasi, arba iš savo priežiūros institucijos. Tai padės pasiruošti vizitui ir apytiksliai žinoti, ko tikėtis iš apsilankymo.

Informacijos įrašymas vizito metu

Užrašų darymas

Stebėjimo vizitų metu pagrindinis informacijos dokumentavimo būdas yra užrašų darymas. Stebėsenos specialistai visada turi paklausti vartotojo, ar galima užsirašyti. Jei ne, stebėtojai po

⁴²Ten pat, p. 34.

⁴³Ten pat.

pokalbio turėtų užsirašyti keletą pastabų, taip pat turėtų paklausti, ar galima užsirašyti nešiojamuoju kompiuteriu, jei to siekiama.

Užrašai padeda atkurti vizitą ir parengti tikslias ataskaitas. Skirtingi stebėtojai užrašus rašo skirtingai, todėl svarbu rasti jums tinkantį metodą. Užrašų darymas neturėtų trukdyti pašnekovų gebėjimui klausytis ar sukelti diskomforto. Sklandų pokalbį galima užtikrinti naudojant įvairias technikas, pavyzdžiui, apibendrinant informaciją po situacijos stebėjimo. Be to, stebėtojai gali teikti pirmenybę komandos pokalbiams, kai vienas asmuo vadovauja, o kitas užsirašo.

Vaizdo ir garso įrašai

Vaizdo ir garso įrašai gali būti naudojami teiginiams paremti ir padėti auditorijai suprasti situaciją. Prieš svarstant naudoti vaizdo ir garso įrašus turėtų būti apsaugotas vartotojų privatumas ir konfidencialumas. Jei atskiri paslaugų vartotojai nenori, kad jų nuotraukos būtų daromos, nedarykite jų. Net jei stebėtojai turi paslaugos vartotojo leidimą fotografuoti ar filmuoti, pravartu būtų paprašyti ir personalo leidimo. Tai padeda išvengti konfrontacijos ir priešpriešos.

Taip pat verta paminėti, kad stebėjimo vizito planavimo etape stebėtojai turi nuspręsti, ar jiems patogiu rodyti žmonių veidus ir atpažinti savybes. Žmogaus veido rodymas dažnai yra galingesnis, nes fiksuoja žmogaus veido išraiškas, tačiau reikia atidžiai nuspręsti, ar atvaizdas gali būti naudojamas viešai. Žmonių nugarų fotografavimas arba rankų rodymas gali išspręsti šią problemą, o kartu parodyti, kad su tuo susiję tikri žmonės.⁴⁴

⁴⁴Ten pat.

DEŠIMT ŽMOGAUS TEISIŲ STEBĖJIMO ŽINGSNIŲ

Šiame skyriuje pateikiamas išsamus, žingsnis po žingsnio vadovas, kaip stebėti žmogaus teises įstaigose, kuriose pagal nusistovėjusią stebėsenos praktiką teikiamos psichikos sveikatos ir socialinės globos paslaugos moterims ir vaikams su negalia. Rekomendacijose aprašomi pagrindiniai klausimai, kuriuos komanda turi apsvarstyti planuodama ir atlikdama kiekvieną žingsnį. Pagrindinis šio skyriaus tikslas – paaiškinti žmogaus teisių stebėjimo procesą ir suteikti praktinę pagalbą komandai ir stebėtojams viso stebėjimo vizito metu.⁴⁵

1 žingsnis: suburkite vadovavimo komandą ir įvertinkite tikslus

Pirmas žingsnis atliekant daugiadisciplininį stebėjimą – suformuoti pagrindinę komandą, kuri bus atsakinga už viso stebėjimo veiklą priežiūrą. Skirtingai nuo stebėsenos grupės, kurios misija paprastai apsiriboja su stebėjimu susijusia veikla ir ataskaitų rašymu, pagrindinė valdymo komanda bus atsakinga už visos stebėsenos valdymą ir, dar svarbiau, už jos rezultatų ir poveikio lygio tikslų nustatymą ir įvertinimą.⁴⁶

Komanda turėtų nustatyti bendrus stebėsenos tikslus ir kiekvieno stebėjimo vizito apimtį. Priimdama sprendimą dėl ankstesnės atrankos, komanda turėtų apsvarstyti rimčiausias problemas, kiek galima atlikti stebėjimo ir kas gali turėti įtakos išvadoms, tikslinei auditorijai ir tolesniems veiksams (po ataskaitų pateikimo). Be to, reikia atsižvelgti į šiuos dalykus: šalies politinį, ekonominį ir socialinį kontekstą, išorės šalių įtraukimo į stebėseną naudą, tikslinę auditoriją, stebėjimo laikotarpį ir turimą biudžetą.⁴⁷

2 žingsnis: suburkite stebėjimo komandą

Stebėjimo grupės narius turėtų atrinkti valdymo grupė. Stebėjimo komandai patariama sudaryti daugiadalykę komandą, kurią sudaro mažiausiai trys asmenys: asmuo, turintis ankstesnės paslaugų vartotojo patirties, medicinos specialistas ir žmogaus teisių / teisės specialistas. Siekiant suteikti papildomų vertingų žinių ir patirties stebėjimo vizito metu, atsižvelgiant į aplankytos įstaigos tipą, gali būti tikslinga įtraukti, pavyzdžiui, socialinius darbuotojus.⁴⁸

Pagrindinis principas formuojant stebėsenos grupę yra tai, kad nariai turi būti nepriklausomi nuo vyriausybės ir vertinamų įstaigų. Taigi valdymo grupės nariai gali dirbti stebėsenos grupėje tol, kol yra nepriklausomi nuo pirmiau minėtų veikėjų ir neturi interesų konflikto vykdydami faktinį stebėjimą.

Renkantis narius turėtų būti atsižvelgiama į stebėtojos grupės lytį, etninę grupę, rasę, negalią ir kultūrinę pusiausvyrą, taip pat į bendras vertybes, kurios turėtų atitikti Asmenų su negalia teisių konvencijoje ir kituose tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose nurodytus principus.

⁴⁵ Šis skyrius remiasi ITHACA įrankių rinkinio 5 skyriumi ir CHARM įrankių rinkinio stebėjimo vadovo 3 skyriumi. Plg. ITHACA projekto grupę (nr. 13); MDAC, GIP, LIGA, ACT (n 11) .

⁴⁶ Norėdami gauti daugiau informacijos apie rezultatų ir poveikio lygio tikslus, patikrinkite šią nuorodą: <https://councilfordisabledchildren.org.uk/sites/default/files/uploads/files/Outcomes%20explainer-%20professionals.pdf> .

⁴⁷ W HO (n 6) . , p. 37 .

⁴⁸ Asmenų su negalia teisių konvencijos 33 straipsnio 3 dalyje teigiama, kad bet kokia NTK įgyvendinimo vidaus stebėseną turi apimti asmenis su negalia ir jiems atstovaujančias organizacijas .

Jei toje pačioje įstaigoje vyksta pakartotinis patikrinimas arba pakartotinis stebėjimo vizitas, idealiau atveju stebėsenos grupę turėtų sudaryti tie patys asmenys, kurie lankėsi anksčiau.

Nustatykite skirtingas narių funkcijas

Valdymo komandai gali būti naudinga sudaryti stebėjimo grupės narių sąrašą ir aptarti, kas bus atsakingas už įvairius vizito aspektus, įskaitant:

- susitikimų koordinavimas; apsilankymai įstaigose ir tolesnis darbas
- patalpų sąlygų stebėjimas
- dokumentų peržiūra
- interviu atlikimas
- stebėsenos ataskaitų rengimas, įskaitant visų narių indėlių palyginimą
- sprendžiant klausimus, rūpesčius ar skundus po apsilankymo įstaigoje

Toliau pateikta lentelė gali būti naudojama kaip priemonė sisteminti informaciją apie kandidatus į stebėsenos grupę, įskaitant jų įgūdžius, kompetenciją ir patirtį. Užpildžius lentelę, valdymo komanda gali norėti peržiūrėti, ar stebėjimo komandai trūksta kokių nors specialiųjų įgūdžių ar kompetencijos. Jei taip, pirmasis gali norėti pasitelkti ekspertus, kad užpildytų bet kokias įgūdžių spragas.

Vizito tikslas Nr. 1:								
Veikla	Reikalingi įgūdžiai/kompetencija	Kandidatas					Eksperto patirtis	Galimi įgūdžiai/specializacija
		Vardas	Etninė kilmė	Lytis	Amžius	Kita ⁴⁹		

Stebėsenos grupės nariai neturėtų apsiriboti tam tikromis pareigomis; veikiau, įvairios jų stipriosios pusės turėtų lemti sprendimus dėl vaidmenų ir atsakomybės paskirstymo, kartu pasirėngusiems viso vizito metu dalyvauti įvairioje veikloje.⁵⁰

3 žingsnis: apmokykite stebėjimo komandą

Gali prireikti surengti mokymus siekiant užtikrinti, kad visi stebėsenos grupės nariai turėtų vienodą supratimo lygį ir pasirėngimą atlikti žmogaus teisių stebėjimo vizitus. Jus gali pristatyti asmenys iš valdymo komandos. Kita galimybė – kai kuriuos mokymus vesti išorės instruktoriai, turintys reikiamos patirties.

Stebėjimo grupė turėtų būti susipažinusi su Asmenų su negalia teisių konvencija, kurioje apibrėžiamos asmenų su negalia teisės, ir turėtų turėti bent pagrindinių žinių apie Tarptautinį

⁴⁹Etninės, rasinės, religinės mažumos; čiabuvių tautų ar užsienio piliečių – priklausomai nuo nacionalinio konteksto.

⁵⁰PSO (n 6).

ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktą, Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą, atitinkamą ES teisinę sistemą. , taip pat nemažai (neįpareigojančių) dokumentų, kuriuose pateikiamos naudingos gairės dėl žmonių su negalia teisių. Kartu jie taip pat turėtų būti susipažinę su atitinkama nacionaline politika, planais ir įstatymais, susijusiais su psichikos sveikata, negalia ir antidiskriminaciniais teisės aktais.

Taip pat gali prireikti susipažinti su nacionalinių ir tarptautinių žmogaus teisių stebėjimo institucijų, tokių kaip Lygybės institucija, ataskaitomis, Europos komitetas prieš kankinimą ir nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą (CPT), JT Kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar bausmės prevencijos pakomitetą (SPT), Nacionalinį prevencinį mechanizmą (NPM) ir ombudsmeną, taip pat nevyriausybių ir kitų organizacijų straipsnius ir ataskaitas dėl žmonių su negalia teisių ir sąlygų stebimuose objektuose.

Stebėjimo komanda taip pat turėtų būti instrukuota apie žmogaus teisių stebėjimo tikslus, principus ir metodus. Jie turėtų būti mokomi stebėjimo, dokumentavimo ir pokalbio su traumomis metodų. Jie taip pat turėtų gauti instrukcijas, kaip elgtis sudėtingose situacijose, kurios gali iškilti vizito metu.

4 žingsnis: nustatykite komandos įgaliojimus atlikti stebėjimo vizitą

Turėdami įgaliojimus atlikti stebėjimo vizitą, stebėtojų grupės nariai gali dirbti savarankiškai, be pašalinės įtakos ir nesibaiminant dėl pasekmių sau ar tiems, kurie su jais dalijasi informacija, nepaisant vizito išvadų. Be to, ji gali suteikti stebėsenos grupei visišką prieigą prie visų bet kurio objekto zonų, kad ji galėtų ją be apribojimų lankytis ir stebėti bei apklausti visus susijusius asmenis, kartu saugodama jų anonimiškumą ir konfidencialumą. Šią teisę gali suteikti atitinkama šalies institucija (pvz., Socialinės apsaugos ministerija).

5 žingsnis: Paruoškite vizitus

Surinkite pagrindinę informaciją

Prieš vizitą stebėtojų komanda turi gauti ir užtikrinti, kad jie suprastų teisinę informaciją, pvz., teisės aktus, ministro nutarimus ir kitus teisės šaltinius, taip pat psichikos sveikatos ir socialinės rūpybos politiką. Grupė turėtų išanalizuoti šias vidaus nuostatas pagal tarptautinius teisės aktus,⁵¹ kad išsiaiškintų, kiek nacionaliniai įstatymai atitinka atitinkamus tarptautinius žmogaus teisių standartus. Išsamus atitinkamų įstatymų ir politikos supratimas padidins stebėjimo ataskaitos tikslumą, taigi ir patikimumą bei galimą poveikį.⁵²

Stebėtojai taip pat gali kalbėtis su išgyvenusiais institucijas, daugiausia dėmesio skirdami žmonėms, turintiems intelekto ir psichosocialinę negalią, ir atitinkamoms organizacijoms, kad gautų papildomų įžvalgų apie problemas, kurios bus stebimos.

Nustatykite, kuriuos ir kiek žmonių iš kiekvienos įstaigos apklausti

Pokalbiai turėtų būti atliekami su įvairiais su įstaiga susijusiais žmonėmis, įskaitant įvairių lyčių, amžiaus, diagnozių ir etninės kilmės paslaugų vartotojus; žmonės, kurie neseniai buvo priimti, taip

⁵¹ Jungtinės Tautos Generalinė asamblėja (2007). JT Asmenų su negalia teisių konvencija . A/RES/61/106; Jungtinės Tautos Generalinė asamblėja (1966). Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas; Jungtinės Tautos Generalinė asamblėja (1966). Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas ir kitos atitinkamos ES teisinės priemonės.

⁵² ITHACA projekto grupė (nr. 13), p. 40.

pat tie, kurie ten buvo kurį laiką; naudotojai, kurie dalyvauja savanoriškai, taip pat tie, kurie ten yra be jų sutikimo.⁵³

Taip pat turėtų būti apklausiami įvairių kategorijų darbuotojai, įskaitant įstaigos vadovą, slaugytojų padėjėjus, registruotas slaugytojas, socialinius darbuotojus, psichologus, psichiatrus ir kitus sveikatos priežiūros specialistus. Reikėtų apklausti darbuotojus, kurie jau kurį laiką buvo įstaigoje, ir tuos, kurie įstaigoje nėra nauji.

Apklaustų žmonių skaičius priklauso nuo paslaugų vartotojų ir personalo, susijusių su objektu, skaičiaus, objekto dydžio ir padalinių skaičiaus.

Pagrindinis principas yra surinkti pakankamai informacijos per dokumentų peržiūrą, stebėjimą ir pokalbius, kad būtų galima susidaryti tikslų objekto sąlygų vaizdą. Kai šie sujungti šaltiniai pateikia aiškų vaizdą apie įstaigą, gali nereikėti atlikti papildomų ilgų interviu. Tai gali būti ypač aktualu didelėms gyvenamosioms įstaigoms. Taip pat reikėtų pažymėti, kad apklaustųjų imtis turi būti pakankamai didelė, kad būtų užtikrintas jų anonimiškumas. Kuo daugiau žmonių apklausama, tuo sunkiau konkrečius atsakymus priskirti konkretiems asmenims, pavyzdžiui, paslaugų vartotojams, šeimos nariams ir darbuotojams.

Konceptualizuodamas interviu darbą, valdymo komanda turėtų atsižvelgti į struktūrinius veiksnius, tokius kaip amžius, lytis ir negalia, nes jie gali turėti įtakos atskleidimo laipsniui.⁵⁴ Pavyzdžiui, žmonės, patyrę negalią ir surengę interviu, gali būti veiksmingesni interviu su paslaugų vartotojais, nes jie geriau supranta kai kurias problemas ir gali įgyti vartotojų pasitikėjimą. Tuo pačiu metu interviu su moterimis turėtų dalyvauti moterys.

Stebėtojai, ruošdamiesi pokalbiams su asmenimis su negalia, turėtų atsižvelgti į tai, kad daugeliui jų gali prireikti papildomų paramos priemonių, kad galėtų prasmingai dalyvauti diskusijose. Taigi rengiantis reikia atsižvelgti į šias aplinkybes ir sudaryti planus, kaip užtikrinti galimą pasiekiamumą, apgyvendinimą ir paramą:

- Dalyvavimo kliūtys: aplinka, požiūris, informacija
- Asmeninės aplinkybės: įskaitant amžių, lytį, sveikatą, patikimą asmenį, gyvenimo aplinkybes
- Bendravimo gebėjimai ir sunkumai: kalbėjimas, skaitymas, rašymas, supratimas
- Rizika ir grėsmės: ankstesnė viktimizacija, pažeidžiamumas pakartotinai viktimizacijai, antrinės viktimizacijos rizika
- Santykiai su potencialiais agresoriais: asmeniniai santykiai, priklausomybė, globa⁵⁵

Galiausiai, siekdamą išlaikyti emocinę stebėsenos komandos gerovę ir produktyvumą, vadovų komanda turėtų paskatinti atrinktus stebėtojų komandų narius atlikti užuojautos nuovargio (taip pat žinomo kaip antrinis trauminis stresas) ir darbo perdegimo savęs vertinimo testus. yra paskirtas konkrečiam vizitui.⁵⁶

⁵³PSO (n. 6), p.20.

⁵⁴Manderson, L., Bennett, E. ir Andajani-Sutjahjo, S. (2006). Socialinė interviu dinamika: amžius, klasė ir lytis. *Kokybiniai sveikatos tyrimai*, 16 (10), 1317–1334. <https://doi.org/10.1177/1049732306294512>.

⁵⁵ V alidity Foundation ir kt (2020). V oices for Justice Toolchest profesionalams . galima rasti adresu: https://validity.ngo/wp-content/uploads/2023/01/Voices-for-Justice-TOOLCHEST-for-professionals-_EN.pdf , paskutinį kartą žiūrėta 2024 m. rugsėjo 11 d.

⁵⁶Bride, BE, Radey, M. ir Figley, CR (2007). Užuojautos nuovargio matavimas. *Clinical Social Work Journal*, 35 (3), 155–163. <https://doi.org/10.1007/s10615-007-0091-7>.

Paruoškite atitinkamą dalomąją medžiagą

Stebėjimo komanda taip pat gali sukurti skrajutę, skirtą darbuotojams, paslaugų naudotojams ir vaikų šeimoms, nurodant vizito tikslą, stebėsenos grupės įgaliojimus, stebėjimo procesą, kas nutinka po apsilankymo, ir vadovų komandos kontaktinę informaciją. Informacija taip pat turėtų būti prieinama lengvai suprantama kalba.

Prašykite žodinio sutikimo

Prieš atlikdami apklausas, apklausiamasis turi duoti žodinį sutikimą. Be jo stebėjimo grupės nariai negali tęsti pokalbių. Siekiant užtikrinti, kad stebėjimo vizitas nesukeltų neigiamų pasekmių, labai svarbu apsaugoti apklausiamų žmonių konfidencialumą ir anonimiškumą. Visi galimi užrašai, juostos ir vaizdo įrašai, nuotraukos ir kiti dokumentai, galintys atskleisti apklausiamųjų tapatybę, turi būti laikomi saugioje vietoje, prieinamoje tik komandos nariams.

Prieigos gavimas

Valdymo komanda taip pat turi planuoti prieigą prie 5staig⁷ ir prieš atlikdama stebėjimą gali tekti gauti atitinkamos vyriausybės institucijos, institucijos arba pačios objekto patvirtinimą. Ta įstaiga turi pripažinti stebėsenos grupės įgaliojimus atlikti stebėjimo vizitą ir pranešti objektams, kuriuose gali būti lankomasi.

Derantis dėl prieigos, stebėtojai turėtų apsvarstyti galimybę pažadėti įstaigai iš anksto pateikti ataskaitos kopiją, kad ištaisytų visas faktines klaidas. Stebėtojai turėtų saugoti visų išsiųstų ir gautų oficialių laiškų kopijas, jei jų prireiktų vėliau. Stebėtojai visų stebėjimo vizitų metu turėtų pasidaryti leidimo raštų kopijas.⁵⁷

Arba galimybė naudotis įstaiga gali būti užtikrinta bendradarbiaujant vizito metu su ombudsmeno institucija arba nacionaliniu prevenciniu mechanizmu, kurį valstybė nustatė pagal JT fakultatyvinį protokolą prie Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą (OPCAT), kuri turi teisę lankytis įstaigose ir kitose įkalinimo vietose iš anksto nepranešusi.

Pasirinkite asmenį, kuris bus atsakingas

Paskirkite vieną asmenį vadovauti stebėjimo grupei. Kartais reikia priimti sunkius sprendimus, o sutarta lyderystė tokiose situacijose yra labai naudinga.⁵⁸

6 žingsnis: atlikite stebėsenos vizitus

Įprastas stebėjimo vizitas greičiausiai apims šiuos veiksmus, bet nebūtinai tokia tvarka:

- Vidinis instruktažas
- Įvadinis pokalbis su direktoriumi ar kita vyresniąja vadovybe.
- Ekskursija po objektą
- Tikslingas ir nuodugnus stebėjimas nedideliame skaičiuje skyrių/skyrių/padalinių
- Pokalbiai su paslaugų vartotojais (šėimos nariais arba draugais ar globėjais, jei yra) ir darbuotojais
- Dokumentų peržiūra
- Atsiliepieimai po stebėjimo vizito

⁵⁷ ITHACA projekto grupė (nr. 13), p. 45.

⁵⁸ Ten pat. , p. 43.

- Vidinis apibendrinimas

Keli iš šių veiksmų bus aprašyti toliau.

Vidinis instruktažas

Prieš kiekvieną apsilankymą grupės vadovas turėtų surengti išsamią instruktažą visiems stebėsenos grupės nariams. Tai turėtų apimti pagrindinius objekto faktus, stebėjimo vizito trukmę, kiekvieno stebėjimo grupės nario vaidmenį ir tai, ką daryti iškilus problemai.

Įvadinis pokalbis su direktoriumi ar kita vyresniąja vadovybe

Atvykus į įstaigą, stebėtojų komanda turėtų susitikti su įstaigos direktoriumi ir būti įvesti į savo kabinetą. Stebėsenos grupės vadovas paaiškins stebėjimo vizito tikslą ir apibūdins, ką jie darys ir ko tikisi pasiekti. Panašus įvadas turėtų būti pateiktas patalpų personalui ir paslaugų vartotojams.

Darbuotojai gali jaustis nejaukiai dėl stebėjimo vizito, bijodami, kad jų darbas bus stebimas ir vertinamas. Paslaugų vartotojai taip pat gali būti atsargūs dėl stebėjimo ir bijoti pasekmių, jei jie dalyvaus pokalbiuose. Todėl stebėsenos grupės nariai turėtų į tai atkreipti dėmesį.

Stebėjimo komanda neturi kelti nerealių lūkesčių dėl to, ką stebėseną pasieks.

Ekskursija po objektą

Tada stebėtojai turėtų greitai apžiūrėti objektą, apimantį visus skyrius / palatas / padalinius. Net jei tai didelė įstaiga, stebėtojai turėtų vaikščioti koridoriais, pajausdami vietą. Likusią vizito dalį bus daug lengviau įvertinti, ar vienas konkretus padalinys / skyrius yra „geresnis“ už kitus. Tada monitoriai gali pasirinkti, kuriuose padaliniuose / skyriuose jie norėtų praleisti daugiau laiko.

Tikslingas ir nuodugnus stebėjimas nedideliame skaičiuje skyrių/skyrių/padalinių

Pavyzdžiui, stacionarių paslaugų atveju, stebėjimai turėtų būti atliekami ūmaus ir lėtinio gydymo skyriuose, vyrų ir moterų palatų miegamosiose patalpose, izoliacijos kambariuose, ergoterapijos kambariuose, virtuvėje, valgymo zonoje, tualetuose ir vonios kambariuose.

Stebėjimas neturėtų apsiriboti fizinių sąlygų tyrimu; taip pat turėtų būti nurodyta, kas vyksta objekte. Pavyzdžiui, lankydamosi stacionarinėse ir ambulatorinėse tarnybose stebėsenos grupė turėtų stebėti personalo ir paslaugų vartotojų sąveiką, kad nustatytų, ar su vartotojais elgiamasi oriai ir pagarbiai, ar gerbiamos jų teisės ir veiksnumas.

Interviu su paslaugų vartotojais (šeimos nariais ar draugais ar globėjais) ir darbuotojais

Pokalbiai su paslaugų vartotojais, šeimos nariais ir įstaigos darbuotojais, taip pat jų požiūrių išklausymas yra esminiai stebėjimo vizito komponentai. Atliekant pokalbį reikia atsižvelgti į keletą klausimų.

Atsiliepimai po stebėjimo vizito

Po stebėjimo vizito direktorius gali paprašyti pateikti atsiliepimus apie išvadą. Rekomenduojama, kad atsiliepimai apie bet ką būtų nukreipti tik direktoriui. Stebėjimo komandai retai kada tikslinga pakviesti direktoriui pavaldų asmenį dalyvauti posėdyje, ypač jei tas asmuo yra bet kokios kritikos, kurią stebėtojų komanda nori išsakyti, taikiny. Labai svarbu pabrėžti, kad stebėtojai nenustatys

asmenų, kurie kalbėjosi su stebėjimo delegacija. Taip pat labai svarbu elgtis labai atsargiai, kai sakote viską, kas galėtų atskleisti, kas ką pasakė.⁵⁹

Pranešti apie smurto atvejus

Stebėjimo komandos nariai pokalbių metu, stebėti arba peržiūrėdami paslaugų vartotojų skundus gali sužinoti, kad vienas ar keli paslaugų vartotojai patiria smurtą ar nepriežiūrą, dėl kurio jų sveikatai ir gerovei kyla tiesioginė žala. Todėl prieš stebėjimo vizitą stebėsenos grupė turėtų nuspręsti, kaip tokios situacijos bus sprendžiamos, galbūt pasikalbėdama su objekto vadovu ar kita atitinkama institucija, kad situacija būtų greitai išspręsta.

Jei yra įtarimų dėl netinkamo elgesio, o pašnekovas vis dar turi žymių ir sutinka, kad juos apžiūrėtų stebėtojai, specialistai turėtų stengtis įrašyti kuo daugiau detalių. Jei įmanoma, tai turėtų atlikti stebėjimo komandos medicinos narys. Monitoriai gali norėti nufotografuoti, pažymėdami sužalojimo vietą, dydį, formą, spalvą ir tipą. Stebėtojai gali paklausti, ar buvo atliktas koks nors medicininis įvertinimas ar gydymas, tada gali bandyti rasti tai patvirtinančius dokumentus ir (arba) pasikalbėti su dalyvaujančiu gydytoju.

Prieš pranešant apie smurtą, gali tekti gauti atitinkamų paslaugų vartotojų sutikimą. Paprastai stebėtojų grupė turėtų pasakyti direktoriui, kad ketina tai padaryti, ir nurodyti priežastis.

Jei yra specialių nacionalinių gairių ar teisinių nuostatų dėl pranešimo apie smurtą, jų reikia laikytis. Stebėjimo komanda turėtų nustatyti teisinius ar socialinius kanalus ir teisinių atstovų ar advokatų, galinčių padėti prievartos aukoms, vardus ir pavardes. Be to, stebėjimo komandos nariai gali nuspręsti suteikti paslaugų vartotojams telefono numerį, kuriuo būtų galima susisiekti, jei vartotojai norėtų pranešti apie bet kokius smurto ar aplaidumo atvejus po apsilankymo.

Vidinis aptarimas

Žmogaus teisių stebėjimas vargina ir gali išsekinti emociškai. Labai svarbu, kad stebėtojų komanda atvirai kalbėtų apie savo savijautą ir aptartų sudėtingas problemas, pageidautina iškart po to, kai išeina iš įstaigos. Jei stebėjimo grupėje yra psichikos sveikatos paslaugų vartotojas, gali būti sunku „išgyventi“ patirtį apsilankius įstaigoj.. Visiems stebėjimo komandos nariams gali prireikti paramos. Stebėjimo komanda gali pasikalbėti su išoriniu asmeniu, be to, tai gali reikšti ryšį vienas su kitu po stebėjimo vizitų, retkarčiais skambinant telefonu.⁶⁰

7 žingsnis: parašykite ataskaitą

Netrukus po vizito stebėsenos ir valdymo grupė surengs ataskaitinį posėdį, kuriame aptars savo išvadas. Tai gali padėti nustatyti pagrindines problemas, kurios bus sprendžiamos ataskaitoje, rekomendacijų, kurias reikėtų pateikti, tipą ir tolesnių veiksmų pobūdį. Diskusijose gali iškilti problemų, susijusių su įstatymu ir (arba) jo įgyvendinimu. Užuoat pateikusios atskirų problemų sąrašą, komandos turėtų ieškoti modelių ir sisteminių problemų. Ši analizė gali būti ataskaitos ir jos rekomendacijų pagrindas.

Stebėsenos komanda gali naudoti šią struktūrą, kad savo stebėjimo ataskaitoje dokumentuotų objekto išvadas

⁵⁹ Ten pat. , p. 45.

⁶⁰ Ten pat. , p. 46.

- pastebėjimai (+ rekomendacijos)
- stebėsenai naudojamą metodą
- stebėjimo vizito rezultatus
- diskusija ir
- išvadas ir rekomendacijas.
- priedus, kuriuose pateikiama daugiau techninės informacijos, jei jie yra svarbūs.

Stebėjimo ataskaitą galima parašyti keliais būdais. Kai kurios stebėjimo komandos bendradarbiauja rašydami, o kitos paskiria vienam asmeniui parašyti juodrašį, kurį vėliau peržiūri likusi komandos dalis. Kad ir kokia strategija būtų naudojama, rašymas turi būti baigtas greitai, nes kuo ilgiau užtrunka ataskaitos rašymas ir parengimas, tuo didesnė rizika, kad prisiminimai išbluks ir pasikeitus aplinkybėms ataskaita taps netiksli. Kai tekstas artėja prie pabaigos, grupei rekomenduojama vėl susirinkti, kad būtų atlikti būtini pakeitimai ir tekstas būtų oficialiai priimtas.⁶¹

Analizės etape įprasta pastebėti, kad reikia daugiau duomenų, interviu ar apsilankymų vietoje. Tokio pobūdžio tolesni veiksmai gali padėti įrodyti, kad stebėjimo išvados yra tikslios ir naujausios.

Jei stebėtojai nėra tikri dėl informacijos patikimumo, geriausia jos nenurodyti, nes diskreditavus vieną ataskaitoje pateiktą įrodymą, visos išvados gali tapti negaliojančiomis. Visada verta atsiminti, kad visa informacija gali būti patikrinta. Pateikta informacija turi būti pagrįsta faktais. Pateikite kuo tikslesnę informaciją.⁶²

Ataskaitoje gali būti techninių detalių (pavyzdžiui, įstatymų formuluotės) ir turi būti citatos, kurios padidintų patikimumą. Pastarieji demonstruoja tiesioginį kontaktą su problemos paveiktais asmenimis ir gali atgaivinti sausą tekstą. Citatos yra veiksmingiausios, kai naudojamos norint parodyti dalyką arba iškelti problemą.

Prieš paskelbdami ataskaitos projektą, stebėtojai gali norėti jį nusiųsti įmonei, kad gautų atsiliepimų apie faktus.

Galiausiai, vykdydami nepriklausomą stebėseną, stebėtojai gali nuspręsti neskelbti tam tikros informacijos, nes, pavyzdžiui, jie gali manyti, kad asmeniui, pateikusiam tam tikrą informaciją, gresia rimta bausmė arba kerštas, jei informacija bus paviešinta. ⁶³

8 žingsnis: išplatinkite ataskaitą

Žmogaus teisių pažeidimų psichikos sveikatos, vaikų priežiūros ir socialinės globos įstaigose vertinimai gali būti naudojami keliems tikslams, o rezultatai gali būti naudojami įvairiais būdais, įskaitant informavimo politiką, planavimą ir teisės reformą; suprasti žmogaus teisių pažeidimus ir pasisakyti už pokyčius; didinti atitinkamų institucijų ir suinteresuotųjų šalių informuotumą šiais klausimais; smurto prevencijos planų rengimas ir įgyvendinimas stebimose įstaigose ir už jos ribų; ir gebėjimų stiprinimas žmogaus teisių srityje.

⁶¹ PSO (6), p. 20.

⁶² ITHACA projekto grupė (nr. 13), p. 47.

⁶³ Ten pat., p. 48.

Ataskaita turi būti išplatinta atitinkamoms institucijoms, organizacijoms ir žmonėms iškart po jos paskelbimo. Kad tai atliktų, valdymo komanda turi surinkti gavėjų sąrašą ir gauti jų kontaktinę informaciją. Prie ataskaitos patartina įtraukti motyvacinį laišką, kuriame pabrėžiami svarbūs dalykai, siekiant įtikinti gavėją ją perskaityti.

Suinteresuotosios šalys, kurioms gali būti siunčiamos ataskaitos, yra šios:

- Vyriausybės institucijos yra ministrai ir kiti aukšto rango vyriausybės pareigūnai, taip pat ministerijų ir kvazivyriausybinių organizacijų politikos formuotojai, taip pat stebimų objektų personalas.
- Seimo nariai, ypač tie, kurie užima atitinkamas pareigas komitetuose arba iš anksto domisi klausimais, susijusiais su psichikos sveikata, negalia, moterų teisėmis, vaiko teisėmis ar žmogaus teisėmis.
- Psichosocialinę negalią ir intelekto negalią turinčių žmonių organizacijos, moterų organizacijos ir vaiko teisių organizacijos, kurios gali naudoti stebėjimo duomenis savo kampanijose, siekdamos didinti informuotumą ir propaguoti pokyčius.
- Nacionalinės žmogaus teisių institucijos.
- Akademikai ir universitetų padaliniai, ypač susiję su žmogaus teisėmis arba socialine ir sveikatos apsauga.⁶⁴

9 žingsnis: įvertinkite procesą

Vertinimas yra priešpaskutinis stebėjimo proceso žingsnis. Egzistuoja daugybė požiūrių į tai, tačiau apskritai reikia sužinoti įvairių asmenų perspektyvas dėl stebėsenos tikslų pasiekimo laipsnio.

- Kaip sekėsi stebėjimas?
- Koks buvo stebėsenos efektyvumo lygis?
- Ką galima būtų padaryti kitaip ateinančiame stebėsenos cikle?

Vėlgi, atsižvelgiant į numatomą auditoriją ir stebėsenos rezultatus, verta atsižvelgti į šiuos dalykus projekto poveikio, metodikos, ataskaitų rengimo, platinimo ir viešinimo, projekto valdymo ir logistikos požiūriu.⁶⁵

10 žingsnis: planuokite būsimus apsilankymus

Žmogaus teisių stebėjimo, kaip nuolatinio ir reguliaraus proceso, būtinybė buvo akcentuojama visoje mūsų Stebėsenos metodikoje. Be kankinimų ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar baudmės prevencijos, įprastinė stebėseną padeda fiksuoti žmogaus teisių pažeidimą arba nebuvimą laikui bėgant.

⁶⁴Ten pat.

⁶⁵ Ten pat, p. 49.